

Legfinomabb a maga nemében

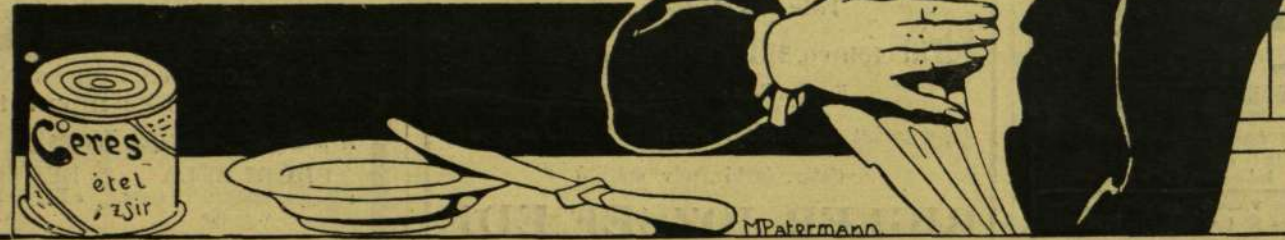
„CERES”
ÉTELZSIR!

(kókuszdíóból).

Tészta-, pecsenye-sütéshez és főzéshez a legjobb.

SCHICHT GYÖRGY

„CERES” tápszerművek osztálya Aussig E/m.

A SASFIÓK

Rostand nagy verses drámája.

Ára 1 korona 20 fillér.

Mely a budapesti Nemzeti Színház deszkáin is nemso-kára színre kerül, két évvel ezelőtt jelent meg magyarul Ábrányi Emil fordításában. Ez a kiadás oly nagy könyv-árusi sikert ért el, hogy már teljesen elfogyott. A kiadó-czég most a második kiadást hozsátja közre, a melynek előreláthatólag még nagyobb lesz a sikere, minthogy ezt a népszerű „Magyar Könyvtár” olesó füzetek közé sorozta be. Itt a munka egy négyes füzetet tölt meg. A „Magyar Könyvtár” ezzel a munkával elérte a 448. ik sor-zámot. Az összes eddig meg-jelent. számokról részletes jegyzéket ingyen küld bár-mely könyvkereskedés, vagy esetleg a kiadóczég (Buda-pest, Andrássy-út 21). Meg-jegyezzük, hogy a „Magyar Könyvtár” 400. száma nagy-vea pompás kötetben is meg-jelent, és ily alakban előnyös részletfizetésre is kapható. Jobb és olesőbb házikönyvi tárt bajosan állíthat valak-ösze.

VASÁRNAPI UJSÁG

17. SZ. 1906. (53. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, ÁPRILIS 29.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. A „Világkörkép”-vel Félévre 8 korona. negyedévenként 80 fillérrel Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg- Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Negyedévre 4 korona. határozott vilájd is csatolandó.

OBERSCHALL ADOLF,
A MAGYAR KIRÁLYI KURIA ÚJ ELNÖKE.

H A POLÓNYI GÉZA igazságügyminiszter kérést intézett volna az ország jogász-közönségéhez, hogy kit óhajt a Kuria elnöki méltóságába helyezni, azt az egyhangú választ kapta volna, hogy Oberschall Adolfot, a magyar bírói karnak már hosszú évek óta elismert kitűnőségét. Mert habár nem tudjuk elképzelni, hogy jogászok között bármely felvetett kérdésre nézve ne legyen vélemény-eltérés: meg vagyunk győződve, hogy ebben az egy kérdésben valamennyi jogász egyetért. És ez a körülmény legékebben szól Oberschall Adolf valódi nagy jogászi kvalitásai mellett.

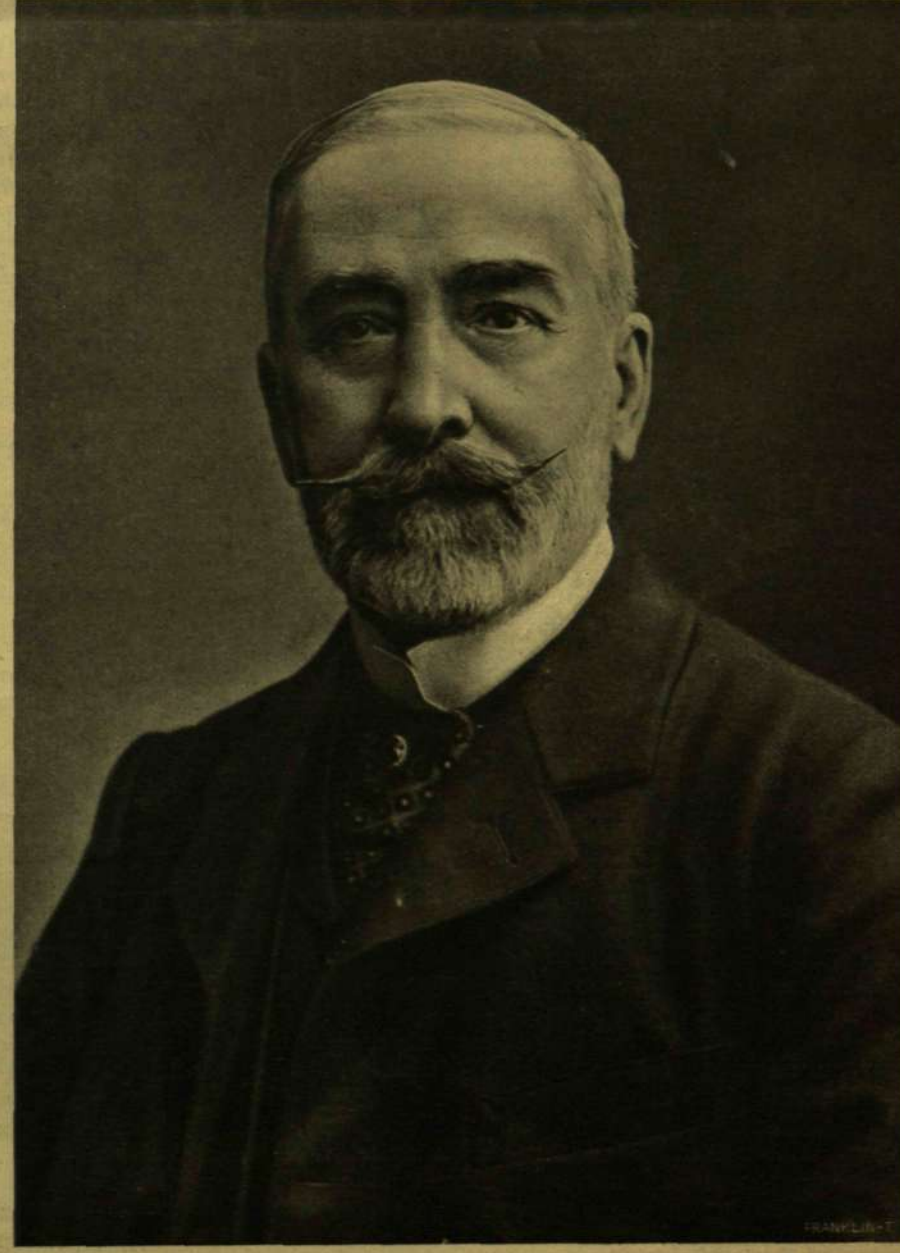
Oberschall Adolf 1862-ben Budapesten mint ügyvéd kezdte meg jogászi működését és 1870-ig ügyvédi gyakorlatot folytatott. 1870-ben a pesti kir. táblához pótbírónak nevezték ki és azóta sorra foglalta el az ország legmagasabb bírói állásait, mindenütt dísz és dícsőséget hozva az állásra, melyet betöltött, míg végre 1906 április 20-án Ő Felsége a legmagasabb kitüntetésben részesítette, mely a magyar bírói kar valamely tagját érheti: kinevezte őt a magyar kir. Kuria elnökévé.

A magyar kir. Kuria elnöki méltósága nem pusztán a legmagasabb bírói állás, hanem egyszerűen oly méltóság, melynek fontos közjogi jelentősége is van. Mint a főrendiház tagjának része van a törvényhozásban; mint legfőbb bíróságunk elnöke pedig irányítója joggyakorlatunknak, és e szerint a törvények megalkotásában és azok alkalmazásában egyaránt fontos szerepe van. Kétségtelen, hogy a bírói állás teljesen független és így a bírói meggyőződés nem befolyásolható; azonban ezáltalatos, erős vezetés, a törvények helyes értelmezése és ennek megfelelő alkalmazása döntő hatást gyakorolhat a judicatura irányítására.

Más országokban talán nincs a joggyakorlatnak az a fontos szerepe, mint épen nálunk. Minthogy polgári törvénykönyvünk — sajnos — még mindig nem készült el, a magánjog terén a legnagyobb bizonytalanság uralkodik — a jogegység nagy veszedelmére. E hézagokat a Kuria elvi jelentőségű határozatai vannak hivatva kitölteni. Nálunk tehát a Kuria polgári tanácsainak határozatai nemcsak a jogkereső felekre nézve nagyfontosságúak, hanem azoknak fontos jogfejlesztő hivatásuk is van és épen

ezért elsőrangú kérdés, hogy kire van bízva a Kuria vezetése, lévén a Kuria elnöke rendszerint az első polgári tanács elnöke is. E fontos feladat megoldását méltán várja a magyar jogász-közönség Oberschall Adolfotól, ki már eddigi működésével kiváló vezetői és törvénytárgyalói képességeinek jeleit adta. A királyi Kuria másodelnöke — ez állást töltötte be Oberschall utóljára — az eddigi gya-

korlat szerint a Kuria büntető osztályának vezetője szokott lenni. Habár Oberschall első sorban magánjogász, széleskörű jogi képzettségénél fogva, mint a Kuria büntető osztályának vezetője is rögtön bevált és hogy e minőségben mennyire a helyzet magaslatán állott, mutatja az 1904 november 30-án mondott beszéde. «A büntető pörök természetével ellenkező, merev formalizmus — ugymond — sok esetben

OBERSCHALL ADOLF.

BRÁZAY SÓBORSZESZSZÁPPAN

egészségi és kozmetikai szempontból felülmulhatatlan.
Brázay-féle KÖLNIVIZ az illatszerek legkiválóbbja.
BRÁZAY SÓBORSZESZ nélkülözhetetlen házszer

WACHTL ES TARSA
BUDAPEST
IV., Eskü-út 6. sz.
(Clotild-palota).

Ajánlja dűsan felszerelt raktárát fényképezési készülékek és hozzávaló cikkekben.
Az általánosan elismert kitűnő Wellington papírok és lemezek egyedélársítói.
Árjegyzék díjmentesen.

KWIZDA FERENCZ JAN.
es. és kir. osztr.-magy., román kir. és bolgár fejed. udv. szállító, kerületi gyógyszerész Korneburgban Bécs mellett.

KWIZDA FLUIDJA
Kügő vödjeggyel 11288 (TURISTA-FLUID).
Régi bevált aromatikussá bedörzsölés az idegek és izmok edzésére és megerősítésére. Eredményesen használva turisták, kerékpárosok és lovagok által nagyobb táruk utáni erősítésre és erőtgyűjtésre.
Árak: 1/2 palack K 2.—
1/4 palack K 1.20
Kapható minden gyógyszer-árban. — Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.
Főraktár Magyarország részére: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12 és Andrássy-út 26. szám.

Csak „SICULIA” névvel ellátott üvegek valódiak.

A Málnási „SICULIA” forrás-víz
a sós savanyuvizek királya.

Sziklarétegeken átfúrt artéz-forrás.
A gyomorgést rögtön megszünteli. Páratlan étvágyerjesztő. Azonnal ható különlegesség a gége, tüdő, torok, gyomor-veze, hólyag hurutos bántalmait ellen. Korányi, Kéty, Tauszk, Riegler tanár arak szakvéleményei a MÁLNÁSI Siculia forrást a kontinens legdusabb természetes alkalikus sós savanyuvizének minősítik. — Magyarországi főraktár: Brázay Kálmán BUDAPEST, József-körsút 37.
Kapható minden gyógyszerárban, droga- és fúszkereskedésben. TELEFON 39-46.

Roskopf-rendszer
frt 1.50

Svájci Roskopf-rendszer — frt 2.—
Arany-dobló (aranyhoz hasonló) — 2.25
Roskopf-patent — 3.50
Ezüst remont, órák — 3.—
Kétsz. fedél — 4.—
Három erős fedél — 5.—
Omega-précis. órák — 8.50
Maximéter-órák — 9.—
Schaffhauser-órák — 18.—
Ezüst páncélancok — 1.—
14 kar. arany páncél — 10.—
14 kar. arany órák — 8.—
14 kar. arany gyűrűk — 2.—

Verseny-ébredő 19 cm. 1 frt.

Helios-ébredő — frt 1.50
Éjjeli világító — 1.58
Kétsz. hárraggal — 2.—
Lugóórák, 71 cm. magasak — 3.50
Toronyújszal — 4.50
Zeneművel — 3.50
Schwarzvaldi, kakukkal — 2.50
3 évi irásbeli állással. Székülés utánvéttel. Meg nem felelőrt hat hónapon belül a pénz visszaküldetik vagy kicserélése megígértik

MAX BÖHNEL, órák
Wien, IV., Margarethenstr. 38.
Nagy (1000 képes) árjegyzék ingyen és bérmentve.

Sok millió előkelő urhölgy használja a világhírű Földes-féle

MARGIT-CREMET,
mely zsírtalan, ártalmatlan s rögtön szépi. A Földes-féle MARGIT-CREME gyorsan és biztosan ható ártalmatlan szer szeplők, májfoltok, bőrrákák, pattanások, kitéréssek s mindennemű bőrbaj ellen. A világ legelőkelőbb hölgyei használják és elragadtatással beszélnek annak páratlan és csodás hatásáról. Egy üvegy elhasználassa után erről mindenki meg fog győződni

Postán utánvéttel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: Földes Kelemen gyógyszer. Arad. Budapesti főraktár: Török József gyógyszer. Király-u. 12 és Andrássy-út 20. Kapható minden gyógyszerárban.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszer a

MELANOGENE
fekete és barna színben.
Ezen kitűnő és ártalmatlan készítménnyel haját, szakállát, bajuszt pár perc alatt feketére vagy barnára lefesteni. A szín állandó és a természetes színtől meg nem különbözethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem piszkít. 11284
Ára 2 korona 80 fillér.

LYSOFORM

a jelenkor legtekélyesebb fertőtlenítő szere, nem mérgező, kellemes illatú, oldhatatlan szagtalan. Minden bacillust megöl, de nem támadja meg sem a bőrt, sem a fehérvérmet — Kitűnő óvszer ragadós betegségek ellen. Használják sebek, furu, kulus, daganatok mosásához és a nők öblítéséhez. — Izadátsággal ellen biztosan és gyorsan hat. Nélkülözhetetlen szer minden házban. — Kapható gyógyszerárban és drogáriakban eredeti csomagolásban. 100 grammos üveg 80 fillér. 200 grammos 1 kor. 60 fillér.

Gyártja Dr. Keleti és Murányi vegyészeti gyár, Újpest.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

Koller tanár utócai fényképe.

BERNÁTH GÉZA, A KURIA MÁSODELNÖKE.

Erdélyi fényképe.

GÜNTHER ANTAL, IGASZÁGSÜGÜYI ÁLLAMTITKÁR.

Szigeti fényképe.

GRÓF HADIK JÁNOS, BELÜGYI ÁLLAMTITKÁR.

meddő munkára; nem ritkán a sértett anyagi igazsággal szemben tétlenségre kárhoztatja a királyi Kuriát. Remélünk kell, hogy ezen a tarthatatlan állapoton a törvényhozás a lehetőség határai között mielőbb segíteni fog. Addig is azonban, míg ez megtörténik, úgy hiszem, hogy a közvélemény joggal várhatja tőlünk, hogy azokban az esetekben, a melyekben a törvény különböző magyarázatoknak enged teret, azt a fölfogást tegyük magunkévá, a mely leginkább teszi lehetővé az anyagi igazság érvényesülését.

E nagyfotosszerű szavakkal, melyek csak az európai jogtudomány magaslatán álló jogásztól eredhetnek, foglalta el Oberschall Adolf ez-előtt mintegy két évvel a Kuria másodelnöki állását. Most, midőn mint annak elnöke a Kuriának vezetését átveszi: nagy reményekkel nézünk működésébe és nagy eredményeket várunk működésétől. Vannak reform-elméi, melyeket — nagyjában legalább — beiktatása alkalmával vázolt is. Azonban nekünk Oberschall Adolfot nem kell újabb program, egész eddigi élete, melyet már ismerünk, a legfényesebb program: puritán jellem, széleskörű tudás, éles judicium, energia a vezetésben és nemes humanizmus jellemzi Oberschall egyéniségét. A gazdag tapasztalatokat pedig, melyeket fényesen beutott hosszú jogász pályáján szerzett, mind garmadába fogja gyűjteni, hogy azokat igazságszolgáltatásunk színvonalának emelésére fordítsa.

Legnagyobb örömmel üdvözljük Oberschall Adolfot a királyi Kuria elnöki méltóságában. Az új igazságügyminiszternek pedig köszönetet mondunk, hogy legelső kinevezésével a magyar jogász-közönség egyhangú óhaját teljesítette.

Dr. Gyomai Zsigmond.

BERNÁTH GÉZA,

A MAGYAR KIRÁLYI KURIA ÚJ MÁSODELNÖKE.

Nagy és nehéz feladat teljesítése vár Bernáth Gézára, kit a Felsőlegye kitüntető bizalma az igazságügyminiszterium államtitkári állásából a királyi Kuria másodelnöki székébe szoltította. A Kuria másodelnöke egyszersmind a büntető osztály vezetője. Jogászok előtt ismeretes dolog, hogy a magyar büntető igazságszolgáltatás Csemege Károly távozása óta fokozatosan hanyatlék és Oberschall Adolf, a kitől a büntető judicatura színvonalának emelkedését méltán várhattuk, sokkal rövidebb időt töltött a Kuria másodelnöki állásában, semhogy módjában állott volna a bajokon segíteni. Most Bernáth Gézával az igazságszolgáltatás tetterős, kipróbált régi munkása vonul a Kuria büntető osztályának élére és tőle kell várunk büntető judicaturánk színvonalának emelkedését.

Bernáth Géza a büntető igazságszolgáltatás terén nem homo novus. A hetvenes években Budapesten vizsgálóbíró volt s e minőségében nagyszabású tevékenységet fejtett ki nevezetesebb bűnperekben, mint pl. a Ferencz- és József-városi takarékpénztár vagy az országos és nem-

zetközi biztosító társaságok bűnügyeinek vizsgálatában.

Mint a szegedi kir. ítélő tábla elnöke, sokat foglalkozott bűnügyekkel s nagy büntetőjogi készütséget vitt magával az államtitkári székbe is.

Államtitkárságának idejére esik az új büntető perrendtartás életbeletétele, melyet egységesen és céltudatosan irányított az egész országban.

Nagy érdemei vannak abban, hogy a nyomozások alaposabbak és gyorsabbak, a bűnperek tartama pedig általában sokkal rövidebb lett.

E mellett különösen nagy érdemeket szerzett a büntetőpolitika és börtönügy terén. Ezen a téren kifejtett tevékenysége erős biztosítéka annak, hogy mint a Kuria büntető szakosztályának vezetője, nagy éleslátást, meleg szívet és humanus érzületet fog bevinni a büntető jogszolgáltatásba. Eme nemes tulajdonságait a volt államtitkár teljesen érvényre juttatta legkimagaslóbb alkotásaiban: a *fiatalkorúak* kriminalitásának preventív intézményeiben. Három *javítóintézetet* teljesen újjászervezett s ezzel nagy lépést tett előre a fiatalok megmentésének ügyében. Felállította a fiatalkorúak külön fogházát, mely igen nagy jelentőségű büntetőpolitikai alkotás.

Bizalommal tekintünk tehát Bernáth Géza másodelnöki működésébe és reméljük, hogy az ő nagy tehetségeinek sikerülni fog büntető igazságszolgáltatásunk fénykorát föleleveníteni.

ÚJ ÁLLAMTITKÁROK.

Az alkotmányos új magyar kormány a tárcza nélküli horvát miniszter kinevezésével, a ki a héten tette le az esküt, immár teljessé lett. A miniszterek elfoglalták hivatalaikat és kiválasztották államtitkáraikat is, olyan férfiakat helyezvén e kiválóan fontos vezető méltóságokba, a kiket a közvéleménnyel harmonikusan ítéltettek legalkalmasabb munkatársuknak a kormányra váró nagy föladatak teljesítésében.

A legújabb kinevezett két új államtitkár: dr. Günther Antal és gróf Hadik János.

Günther Antal, a ki mint igazságügyi államtitkár Polgári Géza miniszternek lett első segítő társa, hosszú és gazdag közeleti szereplés díszével lép új méltóságába. Kiváló jogász és kiváló publicista. 1847-ben született Székesfehérváron. Eleinte papnak készült, de azután ügyvéd lett és mint hírlapíró is nagyarányú és értékes működést fejtett ki. Egyideig a *Pesti Napló*-nak volt vezércikkírója, majd a *Nemzeti Ujság*-nak főszerkesztője. Nagy jogi tudása a legértelmesebb szónokok sorába emelte. Képviselő az előző 1901-ben választották a magyarórári kerületben, 1905-ben az iglói kerület adta neki Münnich Auréllal szemben a mandátumát. A képviselőház igazságügyi bizottságának egyik legbuzgóbb tagja, egy ízben előadója, a bíráló bizottságnak elnöke és az

összeférhetetlenségi bizottságnak helyettes-elnöke volt. Olyan férfi, a ki kipróbált értékes tulajdonságokat visz magával munkássága új területére.

Gróf Hadik János, a kit gróf Andrássy Gyula belügyminiszter választott a maga államtitkárságának, a parlament fiatalabb erői közül való. 1863-ban született, katonának készült, elvégezte a bécsújhelyi katonai akadémiát, fölívte hamarosan a huszárfőhadnagyiságig, akkor szolgálton kívüli állapotba helyeztette magát. Az abauj-tornamegyei *Nadásban* gazdálkodott és igen élénk részt vett a megye gazdasági, társadalmi és politikai életében. Képviselő először ugyanakkor választották, a mikor Günther Antalt, 1901-ben. Parlamenti szereplése tehát a két államtitkárnak egyidős. Gróf Hadik János a *szini* kerületet képviselte. Élénkebb parlamenti szereplése 1901 november 18-ika után kezdődött, mikor a disszidensekkel együtt kilépett a szabadelvűpártból és gróf Andrássy Gyulával együtt, a kinek rendületlen híve volt mindenkör, energikusan vett részt az alkotmányt védelmező nemzeti ellentállás munkájában. Mint képviselő az összeférhetetlenségi állandó bizottság tagja volt.

TYSON A PUSZTAÖLŐ.

I.

Tyson kiált, a vad legény:
«Örökre koldus legyek én?
Inkább bevetem izibe
Magam a tenger mélyibe!»

A többi csak rábólogat,
Hörpintve lassu kortyokat,
De Jim gúnyosan hahotáz:
«Bizony aranyat te se látsz!»

«Hacsak», mosolyg Todd, az öreg,
«A sárkányt le nem tepered:
Ausztráliába valahol,
Mondják, nagy kincs felett lapul!»

Kaczagnak az asztal körül,
De Tyson arca felderül:
«Hej, ki fogad! Tíz év alatt
Zsebem sárkány kincsén dagad!»

«Kis ujjad ellen két kezem»,
Vihogja Jim, «én felteszem!
Czudar, ki szavának nem áll!»
Másnap Tyson hajóra szá l.

II.

Évezrek óta gubbaszt, mint a sárkány,
A zord halál Ausztrália pusztaságán.

Sívó homok alkotja rút gerinczét,
Sóstó-szemével iszonyún tekint szét.

Otromba farka tuskés czihere,
Itt-ott palás domb ordas pikkelye.

Tikkasztó szélvész támad, ha lehel,
Ha mozdul, port ver a nagy égre fel.

A kék hegyektől a mézpartokig
Heverteti rettentő tagjait.

Jaj a botornak, ki hozzá közel,
Éh körme közt mind ifju sirra lelt.

A jégmadár is jobb vidékre rebben, —
Maga uralg a rémes végtelenben!

III.

De hallga! Mi zajtól hangos a környék
Felkelve a pusztá kaján, buta szörnyét?

Víg fűty, dana zendül. Ásó, kapa csillog,
Barna legénynek sasszeme villog!

Tartás a be büszke, be mord, be konok!
Hogy porzik ütésin a sárga homok!

A messzi folyótól a sósvízű tón át
Hogy fúrja, faragja a karsu csatornát!

Hiába lehelsz rá, vad fene sárkány:
Szemedbe tolsz az éjszaka, a csákány!

Bősz tüskebozóttal hiába íjeszted:
Hogy megnyesi körmöd, hogy megdöfi tested!

Te, te vagy a törpe, a gyenge, a gyáva:
Nagy futva menekszel az éji homályba!

Kivirul körülötted a rét, legelő!
Legyőze Tyson a pusztáol!

IV.

Kiált Jim a kocsmába lépve:
«Hogy Tyson elment, ma tíz éve!
Bizonyosan elporladt régen
Valami messzi sírfenéken!»

A többi csak rábólogat,
Hörpintve lassu kortyokat,
Csak Toddnak reszket vén szakála:
«Kár mégis, hogy tengerre szálla!»

Egyszerre kopog valaki —
Jim kandin ajtót nyit neki,
De arca holtsápadtra vál —
Tyson, a ki előtte áll.

«No, mit bámultok? Én vagyok!
Előbb hadd húzzaq egy nagyot!
Most jöttem meg Ausztráliából!» —
Monda Tyson s szemé kilángol.

«Munkám megsegíté az Isten,
Úgy, hogy még álomban se hittem.
Zsembem van a sárkány kincse —
Imé, akárki megtekintse!»

De lám a többi mit lelé:
Csak Jim két keze nyúl felé.
Tyson föleszmél, jót kaczag —
S ráönt fénylő aranyakat.

Lenkei Henrik.

TALÁN SIRASSAM...

Talán sirassam azt a multat,
Mi vissza nem jöhet soha;
Vagy búslakodjam, hogy manapság
Eltem folyása mostoha?!

El, el, ti könnyek szemeimből,
Dolagra lelkeim, szaporán!
A mult időn zokogni késő,
Jövődön meg nagyon korán!

Repülj, repülj, tisztább magasba,
Csak bontsd ki ifju szárnyadat!
Ki nagyra vágyik, égre törjön;
Mind gyáva az, ki lenn maradj!

Miklós Elemér.

GRÓF KÁROLYI SÁNDOR.

1831. 1906.

Gróf Károlyi Sándor elhunytával, kit e hó 24-ikén ragadtott el a halál: nagy csapás érte a magyar gazdaságközönséget. Esztendőnk hosszú folyamán ő a volt az összes gazdasági mozgalmak vezére és irányítója. Nem volt oly kicsiny vagy oly nagy ügy, mely fel ne kellette volna figyelmét vagy érdeklődését, ha attól gazdáink számára erkölcsi vagy anyagi haszon keletkezhetett. Nem volt az a fáradság, melyet magára nem vett volna, ha az az ország földmívelő osztályának ügyét mozditotta elő. Az a nagy mozgalom, mely az utolsó két deczeniumban volt ezen a téren észlelhető, szorososan össze van növe az ő nevével.

Sokszor szemére is lobbantották, hogy ő a gazdasági érdekeket más kereseti ágaknak, nevezetesen az iparnak és kereskedelemnek rovására akarja előmozdítani. E vád ellen mindig tiltakozott, s tettei is megadták a czáfolatot, nemcsak szavai. Igazság csak annyi, hogy őt kizárólag a gazdák és a mezőgazdasági kérdések érdekelték. Csak ezekkel törődött. Az ipar és a kereskedelem érdekeinek ápolását másokra bízta. A nemzeti munkának egy részlete foglalta le, de az azután le is foglalta teljesen.

Saját gazdaságában a legjobb gazdák egyike volt. Dús vagyon örökölt, de sok adóssággal megterhelve. Aztán átvette elhalt bátyja gazdaságának vezetését is, a hol szintén nagy terhekkel kellett küzdenie. Nem csak tisztázta a bírtokokat, hanem megnövelte, sokszorososan megőregbítette a kezei levő és kezeire bízott vagyon.

Gazdag ember volt, hivatalt nem viselt, de azért a közdolgok szolgálatában többet dolgozott — nemcsak önzetlenül mindig, de áldozatkészséggel is gyakran — mint sok fizetéses hivatalnok. S ennek dacára is sokan voltak egy időben az ellenségei. Mert az ő neve zászló volt, mely körül minden mezőgazdasági érdek csoportosult, s melylyel szemben állottak ezeknek az érdekeknek az ellenségei. Ellenségei azt találták, hogy gróf Károlyi Sándor, mialatt a legönzetlenebb altruizmust hirdeti, a saját eszélejt nagyon is kihasználja, s a közszélokra nagyon keveset áldoz dús vagyonából. Egyik vád sem volt igaz. A kik látták nagy kiterjedésű gazdaságait, tanúságot tehetnek mellette, hogy alkalmozottairól atyai módon gondoskodott. S tudva van az is, hogy áldozatkészségben alig volt párja, midőn valamely intézmény üdvös voltáról meggyőződött. Mikor pl. a pestmegyei hitelszövetkezetet alapította, melynek az volt a hivatása, hogy olesó hitelt nyújtson a kisgazdának, s mely egyszersmind például szolgáljon a többi megyék számára is, az egész szükséges tőkét ő adta rendelkezésre, — még pedig kammat nélkül s teljes kockázással. Az általa alapított jótékony intézetekre pedig százezreket áldozott.

A magyar gazdák vezéroként vesztik el benne, a kiből megvoltak a vezérségre szükséges összes képességek, s a kinek helyét nehéz lesz betölteni.

EGY HÁZASSÁG TÖRTÉNETE.

Iris Krúdy Gyula.

Azoknak az anekdotabeli, legendás Józsa Gyuriknak volt az elkésett ivadéka a gyógyi földesúr, Szaploneczay Pál. Nem esett vele semmi különösebb kázus, mint csupán csak az, hogy valami ötven esztendővel későbbben született, mint a hogy születnie kellett. Rá nézve talán még az sem lett volna valami nagy baj, ha

Erdélyi fényképe.

GRÓF KÁROLYI SÁNDOR.

száz esztendővel előbb pillantja meg a napvilágot, akkor is inkább el tudott volna helyezkedni a világrendben. Így azonban egy bolygó, senki által meg nem értett, bohókás figura lett.

Volt egy idő Magyarországon, a mikor divat volt bolondnak lenni. A bölcsek azt mondják, hogy a zür-zavaros és kellemetlen politikai állapotok tették azt, hogy az emberek nem foglalkozhatván komoly dolgokkal, a bolondságokkal komolyan foglalkoztak. A nemzetgazdák azt mondják, hogy a nemzet túltengett a bőségben: megfulladt volna a saját zsirjában, ha mindenképen nem mesterkedik azon, hogy megszabaduljon a felesleges hájtól. A nagy pazarlások, hóbotos költségek és vagyonok pusztulásának a kora volt ez. Mintha a vagyonok, földbirtokok egyszerre megunták volna a régi gazdáikat. Menjünk vándorolni, mondták. Nem tellett bele egy negyedszázad és Magyarország úgy megváltozott a képe, mintha egy új honfoglaláson ment volna keresztül. Igaz, hogy ez a honfoglalás csak a telemekonyvek rubrikáiban hagyott nyomot, de ez igen elég volt azoknak, a kiket illetett. De hát elment ez a bolond idő is. Az emberek megjózanodtak, megokosodtak és többé senki sem adott falvakat egy agrarkutyáért, vagy négyes fogatot egy jó nótáért... Még Szaploneczay Pál sem, az utolsó bolond.

Az ő bolondsága is valamilyen másféle volt, bizonyos modernség nyilvántult még legszilajabb hóbotjában is. Mintha egy civilizált ember bolondságában embervevősdit játszana. Játszaná, játszaná a szerepet. De az embert nem enné meg igazában.

Igy az ő «saját külön lengyele», Kozsniczky Mihály sem tartozott azon léhűtő, semmittevő lengyelek közé, a melyeknek még huszonöt esztendeig voltak a lengyelek. Kozsniczky Mihály nyugalmazott őrnagy volt és roppant neheze esett a hivatala, mert hiába, a hivatal hivatal marad. A lengyelnek nem szabad semmiféle komoly munkával foglalkozni, mert akkor nem is lett volna igazi lengyel. Mit csinált hát Kozsniczky uram? Engedelmet kért a gazdájától, hogy estenként felolvashassa a húsz évre visszamenő gazdasági számadásokat.

Szaploneczaynak megtetszett az ötlet; nevetve csapott az őrnagy vállára:

— Helyes Kozsniczky! Ilyen olyasmány mellett még úgy sem mulatott semmiféle ösöm.

Elgondolkodott és így folytatta:
— Emlékszem, gyerekkoromban az apám udvari bolondja Don Quihottét olvasta fennhangon, a míg az apám el nem aludt. A nagybátyám, Villoneczay Benedek bogaras ember volt.

A ROMOK ELTAKARÍTÁSA SAN GIUSEPPE KÖZSÉGÉBEN.

Estéknél előre megbeszélte a lengyellel, hogy mit fog álmodni éjszaka. Ennek az előre kigondolt álomnak a magyarázatával — a melyhez a csiziót és az álmoskönyvet használták — telt el az idő. De azt sohasem hallottam, hogy valaha gazdasági számadások mellett álmosodott volna el.

Estéknél ott állott a boros kancsó az asztalon, de csak épen azért állott ott, mert így szokás: se Szaploneczay, sem az őrnagy nem ivott. Szaploneczay csibukozott is, de csupán azért, mert estéknél mindezt csinálták ősei. Jobban szerette, ha nem égett a csibuk. Az őrnagy okuláréján keresztül egyhangúan olvasta a régi számadásokat. Szaploneczay bólgatott hozzá, majd mikor tizenegyet ütött az óra, akár volt álmos, akár nem, így szólt:

— Menjünk aludni. Kozsniczky, ne felejtés el imádkozni. Helyettem is három Miatyánkot.

A gazdasági számadások olvasásának megvolt az a haszna, hogy itt-ott iszonyú lopásokra, rablásokra bukkantak. Szaploneczay öklével az asztalra csapott:

— Eddig még úgy sem volt egyetlen egy pörünk sem, őrnagy. Az uradalmi fiscus hiába huzta a fizetést. Holnap bepöröljük a rablókat. Magyar ember nem is lehet el pör nélkül.

Igy élt-éldégt ez a különc ember. Sohasem tudta senki nála, hogy mi az igazság, mi a szinlelés. Igazán bolond volt-e, vagy csak szinészkedett a maga és mások mulattatására. Agarakat, vadásziparipákat tartott, de soha nem vadászott. Uzorásoktól szedett fel pénzt váltókra, bár annyi pénze volt, hogy nem tudott vele mit csinálni. Majd elhagyta árverezni az egyik tanyáját valami rongyos adósság miatt.

A VEZŰV KITÖRÉS KÖZBEN.

A VEZŰV KITÖRÉSE.

Egyebekben zömök, kissé pupos és nagyorrú ember volt. Sok mindenféle betegség lappangott benne, de doktorral nem hagyta magát gyógyíttatni.

— Mire való volna Jávorné? Fizetni se kell neki, zsellérem és ha meg kell halni, ő is le tudja fogni a szemem.

A nőket nem tulságosan szerette, de mindig volt a házában egy tucsat gyönyörű leányzó. Olykor megszóktette a közeli városkában tanyázó szintársulat primadonnáját, máskor titokban drága ékszereket küldött divatos szép asszonyoknak. De talán még meg sem simogatta asszonyának a szoknyáját...

Kártyázni sem tudott. Ezen is különös ötlettel segített. A svájci kártya harminczkét lapját megcsinálta eleven figurákból. A hete-seket, nyolczasokat, kilenczeseket és tízeseket Prihoda Pál faragta ki fából. Azonkívül hozott Pestről egy diszitó mestert, meg egy jeles borbélyt. Ott álltak a nyolczasok házikói öles nagyságban a kastély parkjában. Elrejtett emberek tologatták ide-oda kerekéken. Az alsók és a többi figurák környékbeli parasztok voltak. A piros ászt épen Vándori Arabella színművész nő játszotta. A különös kártyákhoz meghívta a környék urait és ott játszottak néha egész délutánokon a nagy parkban. Szaploneczay nevetett a sajátos mulatságon és még pénzt is kölcsönzött annak, a kinek kiürült a tárczája.

... A mi a legnevezetesebb volt valamennyi

KITERÍTETT HOLITESTEK SAN GIUSEPPEBEN.

— De ugyan mit csináltam volna Pesten — fűzte hozzá — hisz már nincsenek meg azok a régi fogadók, a hol nagyapáink mulattak.

stikije között, az ő hóbertos házassága. Így szólt egyszer az ő «saját lengyeléhez»:

— Kozsniczky, azt hiszem, itt az ideje, hogy megházasodjam. Rád bízom az egész dolgot. Intézd el.

Az őrnagy azt gondolta magában, hogy majd valami esküvői színjátékkal kielégíti ura szeszélyét. Fogott egy vándorszínészt, a ki a papot játszsa és újlág berendezte a kastély régi kápolnáját. Most még csak menyasszonyról kellett gondoskodni. No, majd akad jó pénzért erre a szerepre is valaki.

A szomszédban lakott egy bizonyos Gaál Tamás, zordon, mogorva és szegény kurta-nemes. Annak volt egy Elvira nevű leányzója. Már nem valami fiatal perszóna. Sokszor résztvett a kastélybeli mulatságokban. Az urak megcsipdesték az arcát, Elvira el sem pirult. Erre a kisasszonyra esett a lengyel választása. Még csak Gaál uramnak a beleegyezése kellett a dologhoz. No, az is könnyen fog menni. Néhány nagyobb bankó megteszi a magáét.

Az őrnagy elmondta a dolgot. Gaál Tamás vérvörös lett.

— Menj, Kozsinszky — ordította rekedten — mert kettéhasítom a fejed. Te nyomorult lengyel! Hogy merészkedsz ilyen ajánlattal közlelni egy magyar nemeshez.

Kozsniczky ment volna már, de valami különös fény villant meg a Gaál szemében. Megfogta a lengyel kabátját.

— Most jut eszembe, hogy csak komédia az

SAN-FRANCISCO A PALACE-HOTEL FÖDELÉRŐL NÉZVE.

A VÁROSHÁZ.

A CLIFF-HOUSE.

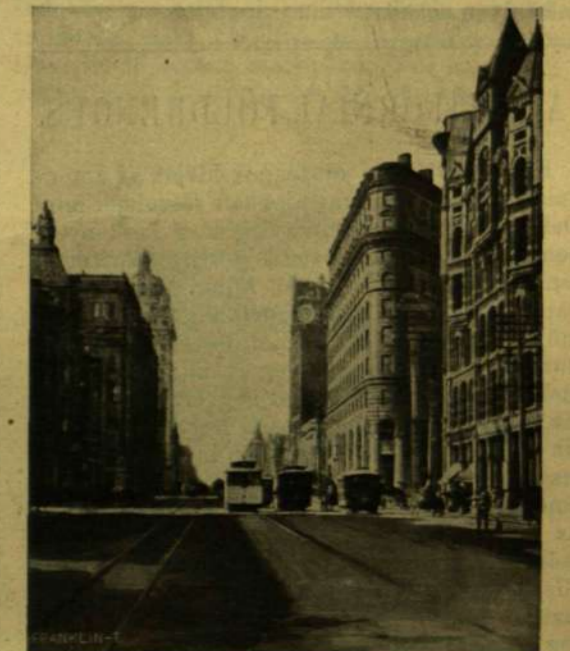
A DUPONT-STREET A KHINAI VÁROSRÉSZBEN.

A CALIFORNIA-STREET.

AZ ELPUSZTULT ÜZLETI VÁROSRÉSZ.

A MARKET-STREET A PALACE-HOTELLEL.

A SUTTRO-MAGASLAT A CLIFF HOUSE FÖLÖTT, SAN-FRANCISKÓBAN.

egész. Akkor beleegyezem. Csak annyit kötök ki, hogy magam is ott lehessenek, nehogy valami disznóság legyen a vége.

Futott a hír, hogy a bolond földesúr megházasodik, de csupán komédiából. A környékbeli urak nevettek.

— Persze, persze, ezt is meg kell neki próbálni.

Eljött az esküvő napja. Robogtak a fogatok a meghívott vendégekkel, a kastély homlokzatát feldíszítették és ünnepi hangulat terjedt mindenfelé. A völgyény ametiszt színű díszmagyar ruhában fogadta a vidám gratulációkat. A menyasszony hosszú uszályt apródk emelték. Az orgona megszólalt a kápolnában. A násznép gyülekezett. Már ment az ifjú pár a feldíszített oltár felé és a sekrestyéből kilépett díszes ornatásban az eskető pap...

Kozsniczky, a ki az oltár közelében állott, ebben a pillanatban azt érezte, hogy hátulról megragadja két erős kar és kendőt nyomnak a szájába. De kidülledt szemével így is látta, hogy az oltárnál működő pap nem az ő általa szerződötetett vándor-színész, hanem egy másik pap... Igazi pap.

Vege volt az esküvői ceremóniának. A lakodalom három napig tartott, de ez alatt az idő alatt senki se látta Kozsniczky Mihályt. De nem igen látta ezután sem, mert nyomban kiderült a szerencsétlenség. Gaál Tamás igazi papot hozott az esküvőre és igazán megesküdött a bolond földesúr Gaál Elvirával. Szaploneczay első ijedségében külföldre menekült, a honnan csak évek múlva tért vissza, a mikor már elfelejtették a botrányt. Még ki is békült a feleségével. De bolondságainak örökre vége volt. Ugy látszik, a házasság kijozanította őt is, mint már olyan sokakat.

A KALIFORNIAI FÖLDRENGÉS.

Kaliforniát parti országnak hívják az amerikaiak. Erre a névre még jobban rászólgál, mint Dalmátország, mert aránylag még keskenyebben és hosszabban húzódik a tengerpart mentén. Körülbelül ezeröttszáz kilométer a tengerpartja és száz kilométernél alig szélesebb a művelt és lakott része. Két hosszú hegylánc húzódik rajta végig. Az egyik mindjárt a part mellett. Inkább domb, mint hegylánc. Ugy hívják, hogy: *Coast Range*, parti hegylánc. A másik a *Sierra Nevada*, a havas hegység, a mely magasabb, zordabb. A partvidék és a két hegylánc között fekvő völgy a világ legjobb talaja. Az éghajlat úgyszólván örök tavasz, bőséges esőkkel télen, csupa derült napokkal a nyári félévben. A talaj szilárdságát számos mocsár lazítja. A san-franciskói öböl messze bekanyarog a szárazföldre s szélső keleti csúcsán egyesül a Sacramento és a San-Joaquin folyók elmosárossodott völgyével. A kaliforniaiak most iparkodnak a folyókat szabályozni és a mocsarakat kiszáritani. A magyar embert meglepi, ha

azt hallja, hogy a Sacramento völgyében kitűnő földeket lehet venni, ötven dollárjával holdját. Ez csakugyan nagyon olcsó az olyan vidéken, a hol a spárta úgyszólván szemlátomást nő, egész éven át folyton terem és fejlődik, valamint az ananász, meg a sokféle konyhazöldség. A hegyek lába és lejtői a legszebb és legjobb gyümölcsöket termik, a fűgétől a szilváig. Bent a hegyekben kitűnő legelőknél pompás helye van az állattenyésztésnek. A délkeleti vidék még teljesen pusztá. Száraz pátériának hívják. De az artézi-kutak itt is kulturát fognak teremteni. Most a 158,000 négyzetmérföldes óriási területen (0 a amerikai mértföld egy kilométer) mindössze másfél millió ember él.

A tengerparti keskeny, mocsaras vidékeket nagy hegyek nyomják. Ugy látszik, a föld mozgása szinte állandó a Csendes Óceán felé, mert a partvidéket nagyon gyakori a földrengés. A legsűrűbben a San-Francisko és San-Diego között fekvő körülbelül ezeröttszáz kilométer hosszú partot lakják. Közöttük fekszik: Santa-Cruz, Monteny, Santa-Barbara, San-José, Los-Angeles, mindmennyi fényes idültölhelye, nem a kaliforniaiaknak, de a keleti yankeeknek. A tengerparti városokban, de különösen San-Franciskóban azzal díszkedtek az építések, hogy a házakat a gyakori földrengésekre számíva konstruálták. Ez ugyancsak hiú díszekvésnek bizonyult San-Franciskóra nézve. Nyugat-Amerika metropolisa teljesen rombadott s az utazó hiába fogja keresni azokat a városrészeket, a melyeket képeink mutatnak. Újabat, mást fog majd látni, de nem a régi San-Franciskót.

San-Francisko, mely már régibb egy félszázadnál, a vadonat új amerikai városok közt bártan nevezheti magát régi városnak. Őse egy kis spanyol falu volt. Yerba-Buena, a jó fű faluja. De ez is csak 1835-iki telepedés. A régiséget erőltetve kereső amerikai fantázia régibb őst keresett s az 1776-iki Szent Ferencz a missziót nyilvánította a város magjául. Így esett, hogy a mikor 1846-ban Kalifornia az Egyesült-Államokhoz csatlakozott, legnagyobb helyét San-Franciskónak keresték el. Az új város csakhamar felszívta Yerba-Buenát. Az európai nagy forradalmak évében fedték föl a kaliforniai aranybányákat s a világ minden részéből odaseregelt kalandorok adták San-Francisko első lakosságát. Bret Harte színes képekben öröklítette meg ennek a lakosságnak az életét. Az arany felfedezésekor csak ötszáz ember halászatot, hajózatot és túrt földet a mostani metropolis helyén. Két év múlva már huszonöt ezer kalandor hemzsegett a korcsmaiban és játékházaiban. Ez a lakosság eszközölte ki az első városi szabadsalom-levelet. De olyan jelesen választotta meg a város vezetőit, hogy a polgárok a hivatalos emberek tolvajságának és garázdálkodásának megfékezésére egy örködő bizottságot — vigilance committee — választottak 1856-ban. Az új bizottság, támogatva a tisztességesebb elemektől, hatalmába vette a közigazgatást s gyökeres reformokkal megve-

tette a modern városi fejlődés alapját. Ekkor kezdődött meg a szabályozás, a dombok lehorodása, szakadékok betöltése, a mocsaras parti részletek kiszáritása és kiépítése.

Ma körülbelül fél millió lakosa van s a város területe olyanforma nagy, mint Budapesté. Egy keskeny földnyelv északkeleti csúcsában fekszik. Éjszokról az Aranykapu-szoros, keletről az öböl, nyugatról a Csendes Óceán veszi körül. Az öbölre néző keleti része síkon épült, az éjszaki és nyugati része homokos dombokon. Az öbölre vannak építve a rakpartok; közéjük az átelleni partokra vivő gőzkompok állomásaival. Ettől az állomástól indul ki a *Market-Street* s délnyugati irányban átszeli majdnem az egész várost. A másik nagy forgalmi ér a *California-Street*, a mely közel a gőzkomp-állomáshoz, a *Market-Street*ből indul ki s nyugatnak tartva a Csendes Óceán partjait, a *Cliff House*-ig nyúlik. A két utca összeszögélése között és a *Market-Street* mentén, körülbelül a közepéig van az üzleti városrész, a nagy szállók, a bankok, a közlekedési vállalatok helye. Ott van a három nagy újság, az *Examiner*, a *Call* és a *Chronicle* épülete. A felhőkarczók száma tizenöt-húsz. Mikor februárban ott jártam, még négyet kezdtek építeni. Miután a tizenöt-húsz emeletes felhőkarczók hat hét alatt teljesen fölépülnek, a kész vasszerkezetet, a kevés téglát, fát, ablakot, ajtót, parkettát gőzdaruk és emelőgépek húzzák fel, lehet, hogy már ezek az új felhőkarczók is adatai lettek a pusztulásnak. Az újságok hírei szerint a felhőkarczók közül csak a *Chronicle* épülete nem dőlt össze.

San-Franciskóban a szállók igen nagy szerepet játszanak. A legelőkelőbb a San-Francis, két épület-ozlopból álló tizenegyemeletes felhőkarczóló. A *Palace*, *Occidental* és a *California* európai stílusban vannak építve. Számos előkelő család a hotelekben lakik, hogy ne kelleszen a rettenetes háztartási viszonyokkal kinlódni. Ritka a fehér eseléd és nagyon drága. A háziasszonyoknak kínai és néger kiszolgálással kell megelégedniük. De elég gyakori dolog, hogy a ház népét kifosztják vagy meggyilkolják a oselédek.

Az úgynevezett turista-atrakciók közül csak a *Cliff-House* pusztult el. Kevés hozzá hasonló érdekes épületet láttam. Egy a tengerbe nyúló meredek és magas sziklafokra épült toronymagas épület. Nagy mulatóház, melynek minden felsőbb emelete fokozatosan előkelőbb és drágább. Előtte a tengerben van San-Francisko egyik fő látványossága, a főként sziklája. Ötvenhatvan hatalmas állat nyúzsóg, dulakodik, lár-mázik rajta.

A Nob Hill és a kínai városrész a város éjszakeleti csücskében fekszik, egymás mellett. A kínai városrészben valóságos kínai élet van, színházakkal, óriásházakkal, tipikus kínai lakásokkal és üzletekkel. Nappal jóformán kihalt. Éjszaka nyüzsgőnek az utcái, főleg az idegen utazóktól és a helybeli cirkefogóktól. A szállodák külön társas kirándulások szerveznek esténként a kínai városrészbe, rendőri kísérettel. A magányosan kóborló európai, hacsak nem erősen csavargó kinézésű, nagyobbára ott hagyja a fogát a czopfosok között. A Nob Hillről azt hallom és olvasom idehaza, hogy az a san-franciskói előkelőségek lakóhelye. Ez régibb emlékekből vagy elavult forrásokból van véve. A gazdag emberek feljebb húzódtak éjszak felé, a Pacific-dombokra, a Jackson-, Washington-, Pacific- és Central-utakra.

A város, kivéve a felhőkarczolókat, a nagyobb színházakat és középületeket, fából van építve. De azért a házai csinos értéket képviseltek. Az adóösszeírás 1903-ban kétezerhatvanszázötvenöt millióra becsülte a városi ingatlanokat. Hát bizony ekkora értékben, a földrengés, az árvíz és tűzvész pusztítása könnyen okozhat több száz millióra menő kárt.

A város sik részein, a *Market Street* és az öböl között van San-Francisko legpiszkosabb része. Csupa ócska faház, közben gyárakkal és korcsmákkal. De a legtöbb jövedelmet itt adják a házak, mert a legszegényebb emberek, a munkások lakják. Itt lakik a körülbelül hatszáz san-franciskói magyar is. Négy egyesületük van, korcsmárosok vezetése alatt és persze ezek javára.

A KÁVÉHÁZ TÖRTÉNETÉBŐL.

Budapestet mi szeretjük a kávéházak városának nevezni. Sőt a *kávéházak fővárosának* is. Annyi bizonyos, hogy sehol a kontinensen annyi fényes, nagy kávéház ma nincs, mint ebben a mi fiatal, szép metropolisunkban és sehol a világon nem intéznek el annyi mindenféle fajtájú dolgot kávéházi asztalok és világos kapucziner mellett, mint Budapesten: de ez a valóság még nem jelenti azt, hogy a kávéházak fejlődésének történelmi mappáján Budapest a világ fővárosa. Ha *elő* vagyunk is, nem mi voltunk az *első*. Az első pikoló szobrárt nem Budapesten fogják föllállítani. Ettől elkéstem. Baleset, de nem szerencsétlenség. Azért még fog akadni ember a magyar székvárosban, a kinek érdemes lesz szobrot emelni.

Ismételjük, ma aligha van város Európában, a melynek társadalmi berendezkedésében a kávéházaknak akkora helye jutott volna, mint Budapesten. De ennek a gyönyörű városnak van egy olyan irigyléreméltó foglalkozása, a mely *régi dolgokban* nem igen engedheti az elsőség dicsőségéhez. Ilyen dicsőség a jövője számára nyíthat. Ez az irigyléreméltó foglalkozás: a fiatalsga.

A kávéház pedig régi dolog. Múltja volt más városokban akkor, mikor Budapest nem volt még jelenje sem. A kinek talán ez a «le-késés» fájdalmat okoz, azokat is megvizsgáthatja az az igazság, hogy semmiféle versenyben se azé a dicsőség, a ki hamarabb *indult*, hanem a ki az első helyre *érkezett*. És ha Budapest ma kávéházi élet dolgában első helyen van, a dicsőségét csak növeli az, hogy később indult, mint azok a városok, a melyek most ezen a téren már mögötte vannak.

Még pedig teljes száz esztendővel indult később. Alább, hiteles adatok tanúsága szerint mondjuk el, hogy *Pesten* az első komolyan számba vehető kávéház csak a *tizennyolcadik század végén* nyílt meg. Semmi esetre se ez volt az első kávéház Európában. Ebben az időben például *Londonban* már százesztendő kávéház-alapítási jubileumot is ülhettek.

Londonban ugyanis *1675-ben* nyitotta az első kávéházat egy kereskedő, ki Törökországban izlelte meg ezt az italt. «Az a kényelem — mondja Macaulay — hogy a város bármely részében találkozást lehetett kitűzni s az esteket igen csekély költséggel társaságban lehetett tölteni, oly nagy volt, hogy a divat gyorsan elterjedt. Minden felsőbb vagy középsztályhoz tartozó ember naponként eljárt kávéháza udon-ságokat hallani s megvitetni.» Alig tíz esztendő alatt a kávéházak lettek a *közvetlenmenny kiála-*

kiadásának helyei. Az idegenek csodálkozva látták, hogy az angolok szivesebben ülnek a kávéházak füstös asztalainál, mint kényelmes otthonukban, s úgy találták, hogy Londont minden várostól a kávéházi élet kifejelett volta különbözteti meg legfőképen. Ha valaki 1685 táján egy gentleman-nel találkozni akart, nem azt kérdezte, hogy a *Fleet-streeten* lakik-e vagy a *Chancery-Lane-en*, hanem azt, hogy a «Görög» kávéháza szokott-e járni vagy a «Szivárvány»-ba. *Egy fillér beléptétjét szedték a kávéházakban*, s a ki azt lefizette, akármely osztályhoz tartozott is, szabadon beléphetett, mindazonáltal minden rendnek és foglalkozásnak megvoltak a külön kávéháza. A parókás és parfümtől illatozó uracsok meg udvari urak a *St. James park* közelében fekvő kávéházakat látogatták, melyekben előkelő volt minden. Az irodalom embereinek *Will kávéháza* volt a tanyájuk a *Covent Garden* és a *Bow-street* között. Ott a legkülönfélébb elemek jöttek össze, lordok a térszalag rend jelvényeivel, papok reverendában, jogászok és egyetemi tanulók ott tolongva *Dryden János*, a költő körül, kinek széke a legmelegebb szögletben állott a tűzhely mellett, nyáron pedig az erkélyen. A *Garraway-kávéházat* főképen az orvosok látogatták, s *Radcliff János*, az akkori Londonnak leghíresebb orvosa gyakran ott fogadta a betegeit. Voltak *puritán kávéházak*, melyekbe a sima hajú, kerek fejű s vallási kérdések fölött orrhangon vitakozó kegyes férfiak jártak, s a papistáknak és a zsidóknak is megvoltak külön kávéházaik.

Londonnak ma már nincsen kávéházi élete. A kávéházat elnyelte előkelőbb és zárkózottabb természetű társa, a *klub*. De Macaulay leírása az 1675-iki Londonról gyönyörűen ráillik a huszadik századbeli Budapestre. A különbség talán csak az, hogy itt a *puritánoknak* nincs külön kávéházuk. Bizonyára azért, mert Budapestben annyi a puritán, hogy nem férnének el egy kávéházban.

De nemcsak London előzött meg bennünket az első kávéházzal, hanem a *sógorságunk* rezedeneziája, *Bécs* városa is. Ez is vagy száz esztendővel. Mikor *Sobiesky* vitéz lengyelei felszabadították Bécs városát a török ostrom alól, felelte nagy szakmányt a győzők birtokába. A török táborban több mint húszezer ökröt, tizezer juhot és százezer mérteze gabonát és rizst foglaltak le. Kávé annyi jutott a kezek közé, hogy olcsó áron kellett eladni, s a bécsieknek kedvencz italává lett csakhamar. Már 1683-ban engedélyt adtak egy lengyelnek, hogy nyilvános kávéházat nyisson. *Kollschütz*knak hívták az illetőt, de a bécsiek csak «*Bruder Herz*»-nek neveztek, s az volt az érdeme, hogy fontos szolgálatokat tett *Lottingeni Károly* csapatainak és így Bécs városának is. Kávéházát a *Stefansfreythofon* nyitotta meg, azután a *Schlossergässchenben* helyezte át a «*Kék flaska*» mellé. Ez volt Bécsben az első kávéház.

Ki volt a legelső pesti kávé, ma már nem volna könnyű megállapítani. Már a *XVIII* század közepén találunk említést *Conti* nevű bevándorolt olasz kávésról, a ki azonban nem tévesztendő össze a hasonló nevű *Conti* kőtelverővel s a plébániatemplom egykori kurátorával, a

ALBRECHT FŐHERCEG EGYÜTT TÁNCZOL A SOKACZ LEÁNYOKKAL.

kiről a mai Józsefváros (akkori elnevezés szerint «alsó külváros») egyik utcája kapta nevét. «Csokoládéfőző házról» is már 1773-ban tudunk a mai Ujvilág utca, akkor «feldordult világ» (verkehrte Welt) táján, nem is említve számos kisebb lebujt és «korkudzi»-t, melyekben «flangérozó, kóborló» nép ölte agyon az időt.

Hetedhét országra szóló verekedésekről volt hírese a Schwarzenberg Márton Borz-utca 9. szám alatti «Zum goldenen Dechsel» címzett kávéháza, melyet az 1790-iki diéta alatt a követ urak is sűrűn látogattak. Hanem hogy melyik volt ezek közül mai pesti kávéházaink igazi őse, ennek eldöntése ma már alig lehetséges.

Annyi azonban bizonyos, hogy a legelső, igazán modern kávéház a váci-utcai «Magyar Korona», ma egyszerűen csak «Korona»-kávéház volt a régi Pesten. Ezt 1783-ban alapította Tuschl Sebestyén, egy vállalkozó polgár, az akkor Neumayer fodrász tulajdonában levő házban. A ház akkor épült két emeletre, melyekről takoros zöld szaluk kandikáltak az utcára. Még nem volt egészen kész a ház, mikor Tuschl megnyitotta benne kávéházát, a bejáratot állványok, gerendák, téglák, mész és habarcs foglalták el jórészenben, de az új faburkolattal, széles kirakat-ablakokkal, jól fülő kályhakkal ellátott kávéház mégis valóságos szenzációt okozott az akkor még kisvárosias polgárságnál. Maga Thaller Ádám bíró uram sürgött-forgott, buzgólkodott legjobban az ügy körül százezretől zöld köpenyegében, itt is, ott is ott teremve s vizsga szemmel ügyelvén mindenekre, nehogy a nagytekintetű «politico-oconomica sessio», az akkori közigazgatási ügyosztály szemében szálka legyen valami.

A szerződést 10 évre kötötték meg, 500 forint bérért, a melybe bele volt foglalva a kávéház gazda, a «cavearius» elsőemeleti magánlakása is, a kinek 1000 forintot kellett lefizetnie már az alapkövetésénél, hogy ily módon szintén hozzájáruljon az építési költségekhez. Érdekes a szerződés pontozatai közt az, a mely a bérösszeget felül Tuschl arra is kötelezte, hogy negyedévenként öt font kávét s 10 font cukrot természetben szolgáltatson a háztulajdonos szükségleteire. Mivel a cukor fontja 70—72 krajczár, a kávéé pedig 80—85 krajczár volt abban az időben, valami praktikus jelentőséget ennek a szolgálmánynak aligha kell tulajdonítani; ki is hagyták már a később módosított szerződésből.

Egy szép nyári napon aztán a Váci-utca kora reggeli sétálói különös látványnak lehetnek tanúi. 1783 július 22-ikén a hajnali órákban a szemközti «alispánház» tulajdonosa, nemes Sötér János táblabíró uram gyanútlanul ballag vala rendes fölöstökömére, melyet Tuschl-nál szokott volt elkölteni, a midőn háza kapuján kilépve, egyszerre ijedten kapja vissza fejét. Alom-e vagy káprázat ez? Az újdonság kávéház

összes felszerelése, a drága márványasztalok, dákók és billiárdok, a «birbics»-játékhöz való szép figurákkal ékesített asztal, a hozzávaló golyókkal, egész halom kártya, dominó és sakk-tábla, a sok tejesbőgre mind az utcára kidobva hevert. Koppauer sütőmester legénye, ki ép akkor hordta ki a ropogós «salsa spirá»-kat, vagyis sóspereceket, melyeknek sütése oly nagy tisztesség volt, hogy évről-évre felváltva szállott mesterről-mesterre, némán meresztette szeméit a megfoghatatlan látványra. Benn az üzletben a megkötözött markor nyöszörgött segítségért, fenn az elsőemeleti lakásban pedig maga a kávéés dörömbölt, pokoli zajt csapva, eltorlaszolt ajtaján.

A dolog magyarázata az, hogy Tuschl nem tudván pontos időre megfizetni az esedékes negyedévi bért, parókaesináló gazdája nem sokat teketóriázott, hanem maga mellé toborozván három fodrászinast, egy segédet, két ácsot, egy mészárosot, egy napszámóst, három diákot és kilencz tótót, a kiket egész éjszakán át pálinkáztatott, pénzen fölbérelt s lécezzel és botokkal fölfegyverzett, ezzel a vegyes társasággal rettenetes összeesküvést forralt abból a czélből, hogy késedelmes lakója szürét sommás úton kitegye házából. Éjnek idején betörték üzletébe,

A KIS ALBRECHT FŐHERCEG A SOKACZ NŐK KÖZT. — Kosztu Kamill amateur-fővétel.

miután a gazda lakását kívülről jó előre ellakolták, s az egyedül ellenálló markort ártalmatlanná téve, pár perc alatt mindent szanaszét dobáltak ki az utcára.

Katonaságot kellett requirálni, az költöztette erőhatalommal vissza a szerencsétlen Tuschl kiürített hajlékába. A dologból persze pör lett s a garázda borotva-vitéznek egy havi börtönnel szigorított fogsággal kellett kiengesztelnie a megsértett világrendet.

Egyébképen Tuschl is hamis zuzájú ember lehetett. Mozgalmas múltjából sokat elárulnak Pest város levéltárai, de egy se meghatóbb, s egy se mindennapiasabb, mint egy letört virág fájdalmas panasza, a kit állás ígéretével elcsábítva, hogy a tiltott viszony következményeit elrejtse, Bécsbe küldött s az anyai szív visszakövetelő esengéseire hideg kegyetlenséggel letagadott, sőt holtan híresztelt. Ez a rokkokó-erkölcsű kalandor később az első pesti «állatheccezek» szervezője lett, azon a téren, a hol ma a Bazilika magasztos kupolája emelkedik. Már 1787-ben megvette özvegy Schmaleggerné állatait, egyelőre ideiglenes helyen rendezve állatviadalait, a melyért Schmaleggernének és Lechner Tóbiás szenátornak napi 30 krajczárt fizetett, mignem maga építettett amphitheatrumot.

További pályája elvész a nagyvárossá fejlődő Pest életforgatagában, de nevéhez hozzá van fűzve a mulató főváros két nevezetes fejlődésre jutott intézménye: a cirkususz és kávéház.

FŐHERCEG A SOKACZ LEÁNYOK KÖZT.

Frigyes főherceget s családját nemcsak az köti hazánkhoz, hogy vagy két évtized óta magyar földön, Pozsonyban laknak s ott teljesen meggyökeresedtek, hanem az is, hogy nagy terjedelmű földbirtokaik vannak Mosonmegyében s még nagyobbak Baranyában. Ez utóbbi vidéken látta a főherceg vadász-vendégeül több ízben is II. Vilmos német császárt s családjával együtt gyakran szokott itt hosszabb időt tölteni. A környék gazdálkodási állapotainak emelkedésére a mintaszerűen kezelt főhercegi uradalmak jó példája van nagy hatással, a közjótékonyt a főhercegi család áldozatkészsége emeli. Legutóbb is kórházat alapított a főherceg Dályokon, melyet a minap avattak fel nagy népünneppel.

Erről a népünnepről való két kedves képünk. Az ottani sokacz leányok és menyecskek kaczkiasan kiöltözve nagy táncot csaptak a szabad ég alatt s mulatságukból legényesen kivette a maga részét a főherceg kilencz éves kis fia, Albrecht főherceg is. A sokacz legények ruhájába öltözve beállt a tánczoló köz s hangos jókedvvel járta velük a népies táncot. A jelenetet Baranyavármegye alispánja, Kosztu Kamill fényképezte le s az amateur-fényképeit Sárosi Várady Ferencz úr szivessége juttatta hozzánk.

PÁSZTORTÜZNÉL. — PATÁKY LÁSZLÓ RAJZA.

A HÉTŰRŐL.

A gróf Fries Jules pénztárcájára. A gróf Fries Jules pénztárcája velem együtt még néhány százezer budapesti embernek okozott büszke örömet a héten, noha fájdalom, semmi közünk sincs ahhoz a százezer frankhoz, a mellyel ez a nevezetes tárcza bélével vala. Mégis örömet szerzett mindnyájunknak, a kik tartunk valamit ennek a mi szép, viruló fővárosunknak a jó hírére és ezért az örömet ize nyilvános köszönetet mondot annak a derék uriembernek, a ki a hollandus gróf tárczáját a földön meglátta és becsülettel megtalálód módjára bánt vele. Ez a becsület cselekedet egyben hasznos cselekedet is volt. Nemcsak Fries Jules grófnak, hanem egész Budapestnek is. Bizonyos dolog, hogy az a becsületes uriember, a ki a hollandus gróf elveszített pénztárcáját megtalálta és azon fölynyitatlan a rendőrségre vitte — egyáltalában nem tördődött vele: amsterdami ember-e a tulajdonosa vagy debreczeni és akkor is éppen olyan tisztességes férfiú, ha a tárcza gazdája nem amsterdami ember, hanem debreczeni; mégis kedves dolog az, hogy ez a szép eset idegen emberrel esett meg a magyar fővárosban. Egy kellemes ötlete a véletlenek: a mint hogy egy kellemetlen ötlete lett volna ugyancsak a véletlenek, ha a hollandus grófnak nem megtalálják, hanem elcsenik a tárczáját Budapestben. Ez is, az is véletlenség dolga, erkölcsére a városnak általában nem jellemző és mégis forrása lehet egy fölfogásnak. Egy idegen ember fölfogása egy idegen városról mindig a szerinti alakul: mi történt vele abban a városban. És e szerint viszi, terjeszti a hírt. Ez már erendendi emberi dolog. Ha én egy idegen városban véletlenül egy goromba urat találok megszólítani és az nyers hangon válaszol, az impresszió okvetlenül az, hogy abban a városban durvák az emberek. Ez bizonyára nem igazság, de — érzés és az érzésekkel nem lehet vitatkozni. Ha nekem Berlinben ellopják az órámat, aligha fogja többé elhithetnivali velem valaki, hogy Berlin egy nagyon becsületes város és okvetlenül figyelmeztetni fogom minden Berlinbe menő ismerősömet, hogy nagyon vigyázzon az órájára. Pedig lehet, hogy éppen Berlinben lopnak legkevésbé órákat. De ismétlem, ez már erendendi érzés, a mely természetesen megnyilatkozik a másik irányban is. Budapestben is veszett már el úgy holmi, hogy nem jelentkezett, a ki megtalálta, de gróf Fries Jules, a ki olyan szerencés volt, hogy mikor a rendőrségre rohant bejelenteni a tárczája elvesztését, már ott is találta a becses bugyellárst — éppen az ellenkezőjét fogja hirdetni. Ő meg lesz arról győződve, hogy Budapestben akár készakarva is ott hagyhatja akárki a tárczáját az utcáson, mert a ki megleli, viszi egyenesen a rendőrségre. És a míg él, a merre jár, hirdetni fogja, hogy nincs a világon több olyan becsületes város, mint Budapest. Ő százezer frankot kapott, hogy ezt higgye és nekünk mégis egy garasunkba se került.

Megtelt. A statisztikai hivatal most kiadott jelentéséből megtudjuk, hogy Budapest székes-főváros kapuira hamarosan ki lehet tenni egy olyan táblát, a melyet a zsúfolt villamos kocsi-kon láthatunk: *Megtelt.* Ez a rengeteg nagy város, ez a temérdek palota és bérkaszárnya tele van pinceszől, padlásostól emberrel úgy, hogy Budapestben nincs több üres lakás, mint például Szegeden. 1895 óta maig, mialatt a főváros lakossága 676,000 lélekről 859,000 lélekre szaporodott, az üres lakások száma lecsökkent 3084-ről 284-re. A lakosság átlagos szaporodását a lakóhelyiségek gyarapodásával arányba állítva, az a sajátságos eredmény derül ki, hogy ha csak a lakosság gyarapodása hirtelen őriasít nem esőkben, vagy az építkezés őriasí lendőletet nem vesz, egy esztendő múlva Budapestben huszonháromezer emberrel lesz több, mint a mennyi elfér a főváros házaiban. Mindenesetre idősebb és örvendesebb dolog, ha egy város lakossága rohamosan gyarapodik, mint ha stagnál vagy éppen fogy és nemzetgazdasági szempontból többet ér, ha a bérkaszárnyak is zsúfolva vannak, mint ha kihalt utcázarok házai állanak leszögezett ablaktáblákkal: de azért ez a nagy zsúfoltság örvendesebb mégse mondható. Nem is szólva arról, hogy a város egészség-

ügyének javára nem válik, hogy nehezebbé és küzdelmesebbé teszi a megélhetésért való amúgy is terhes versenyét, hogy folyton fölfelé szorítja az amúgy is abnormisan magas házért: bizonyos mértékben az embereket idekérgető vágyak, reménységek és álmok esődjét is jelenti. Nagyon sok ember jön azzal az ábrándal szívvel, hogy a szerencse majd háziúrrá teszi. És ize, látvánival, hogy a házak korántsem sokasodnak úgy, mint az emberek, nem a háziurak szaporodnak, hanem a lakók, a kiknek a sorsát egyre nehezebbé teszi éppen az a nagy szaporodásuk. Ezért bajok dolog nagyon örülni annak, hogy nagyon sokan vagyunk.

A legnagyobb erő. Ime: az új föld, Amerika még mindig tud újat produkálni, még pedig nemcsak méretekben, anyagban és munkában, hanem szóban is. Pedig azt már teljes okkal hihettük, hogy ebben a tekintetben sohasem fog bennünket lefőzni az új világ. Mi olyat mondhatnak Amerikában, a mit még Európában nem mondtak volna? Abban a hitben voltunk, hogy semmit. És ize, azt a büszkeségünk is elszedi tőlünk a csodák földje. Egy nyilatkozat bírót hozta a héten onnan túlról a kábel drótja: a a melynek a hallatára egyszerűen elképedt a vén Európa. Ilyesmit mi még igazán nem hallottunk. Tette pedig ezt a nyilatkozatot a san-franciskói polgármester. Vezető polgára annak a városnak, a mely ez idő szerint nincsen. Az épületi romok és a lakói hajléktalanok. És ize az első szó, a mely az összezúzott város omladéka közöl a megriadt és részvéttel teljes emberiség felé zeng, nem a könyörgés és a segítségkérés, hanem éppen az ellenkezője. Tiszteletteljes elutasítása a számalom minden cselekedésének. Részvétnyilatkozatokat elfogad San-Franciskó, de könyörömadányokat nem. Elpusztult, de koldussá nem lett. San-Franciskót először se alamizsnából építették, nem építik másodsor sem. A szerencsétlenség elveheti az ember vagyonát és San-Franciskóban csak a vagyon pusztult el, de megmaradtak az emberek és megmaradt kedvük és képességük a munkához, mely a vagyont megszeresse. Megmaradt tehát a föltétele, eszköze annak, hogy megszeresse másodsor is. Mi a magunk városában laktunk eddig. Isten segédelmével a magunk városában akarunk lakni ezentúl is — mondotta a san-franciskói polgármester — és támogatást senkivel el nem fogadjuk. Ki merné tagadni e nyilatkozat után, hogy Amerikában még tudnak újat mondani az emberek? Mert az bizonyos, hogy ilyen szavakhoz mi itt a vén Európában nem igen vagyunk hozzászokva Magyarországon. Ki hallott már minálunk olyasmit, hogy akár közönségek, akár egyesek visszautasítsanak támogatást azzal a megokollással, hogy ők a maguk erejéből kívánnak boldogulni? Egy nemzetgazda mondotta, hogy minálunk a kifejtett munka-energia ötven százalék a *állami támogatás* kijárájában kopik el, a másik ötven százalék pedig ezt a munkát piheni ki. Ebben a mondásban van egy jókora adag túlzás, de van egy jókora porció igazság is. Annyi bizonyos, hogy a san-franciskói polgármester szavának a tanulsága nagyon elkelte nálunk. És ez a tanulság annál értékebb, mert nem is kellett megfizetnünk érte egy földrengéssel.

Tulpino Poniępo. Romantikus kedvében az élet ize megteszi még azt is, hogy a legnyilvánvalóbb módon plagizálja a mitológiát. A csikagói fiatal szobrász Tulpino Poniępo esete valószínűleg kópiaja a Pygmalion anynyiszor megénekelt történetének. Ez a Tulpino Poniępo is úgy járt az amerikai lapok híre szerint, hogy bele-szeretett egy szoborba, a mely az ő vésőjének az alkotása, és mert a legzebb női szobor is csak szobor, formának lehet gyönyörű, de szerelmesnek nagyon is hideg, a fiatal szobrász beleőrült boldogtalan szerelmébe. Az eset maga nem olyan ritka a művészvilágban, mint gondolni lehetne. Az olyan művész, — nem kell éppen szobrásznak lennie, — a ki szerelmes a maga alkotásába,

nem valami nagy ritkaság. Előfordul ilyesmi festőknél csak úgy, mint szobrászoknál, írónál csak úgy, mint muzsikusoknál, sőt bizonyára ismertek már tenoristák is, a ki a tulajdon hangjába volt szerelmes. Igaz, hogy nem mindent vitte örületbe ez a szerelem, de azért akadnak szépen, a kik az ilyen szerelmet örületnek minősítették. Főként a pályatársak és a kritikások között. Lehet, hogy a szegény Tulpino Poniępot is épen az vitte a kétségbeesésbe, hogy az ő szobrához való szerelmét is örületnek nézték mások. De ez még nem bizonyítja azt se, hogy az a szobor csakugyan kitűnő. Lehet, hogy a Tulpino Poniępo ízlése nem volt kitűnő.

A HALOTTAMVASZTÁSRÓL.

Néhány évtized óta Európa különböző államaiban a halotthamvasztás eszméje, mely a XI. század óta szórványos esetek kivételével úgyszólván teljesen szünetelt, ismét föléledt. E temetkezési mód általánosításának nem annyira a hagyományos szokások és szertartások, az előítélet és vallásos érület állottak útját, mint inkább az elhamvasztás technikájának eddigi tökéletlen volta.

A szabad ég alatt felállított máglya látványa pattogó tüzzel és kormos füstjével még a leg-higgadtabb embernél is visszataszítást szült, míg a nagy tömegnél egyenesen a pokol tisztító tűzének misztikus ható gondolatát idézte fel.

Még ilyen nyílt máglyán hamvasztotta el Sopronban 1752-ben *Hoditz* báró a feleségét, 1822-ben pedig lord *Byron* ifjú barátját, *Shelleyt*, a nagy angol költőt és *Williams* kapitányt, kik *Spezia* mellett csónak-kirándulás alkalmával a tenger hullámai közt lelték halálukat. Az utolsó máglya tüze kontinensünkön *Firenzében* 1870 december hó 1-én gyulladt ki s illatos olajjal áztatott fahasábjaiban hindu szokás szerint az európai tanulmányútja alkalmával meghalt kelaporaí Rádzsát égették el.

Olaszországban a hindu herceg elhamvasztása eseményzámba ment s ezen időponttól kezdve kiváló tudósok és orvosok körültekintő kísérletezésekkel iparkodtak a zárt helyen esz-közlend elhamvasztás technikáját tökéletessé tenni. *Paduában Brunetti* szerkesztett fával fűthető zárt kemencét, később *Polli és Carricetti* már világító gázt használtak. Újabb rendszereket teremtett meg *Gorini*, a kinek *Venini* által javított kemencéje Itáliában a legelterjedtebb. Az olaszországi tanulmányok híre csakhamar Németországba is eljutott, hol *Küchenmeister* vette fel a kísérletezések fonalát. Ez a tudós 1874-ben *Siemenssel* lépett összeköttetésbe, a ki egy az üveggyártásnál használt u. n. regeneratív kályhát rendezett be hamvasztó kemencé-*nek. Reclam* orvos az 1876 őszén *Breslauban* ülésező nemzetközi természettudományi kongresszus alkalmával egy öreg asztalonyi temető hamvasztotta el. A további kísérletezéseket azonban a szász és porosz kormányok betiltották.

Ez idő szerint a legkülönbözőbb szerkezetű hamvasztókemencék vannak használatban, az alapeszmé azonban mindnyájunknál közös, t. i. hogy a tűz vagy láng ne érintkezze közvetlenül a tetemmel, hanem egy csatorna-rendszerrel 850—1000 Celsius fokra hevített izzó levegő árama emészte fel az előlégesen kellőleg kiszá-*ritott holttestet.* Leghasználtabbak a *Venini*, *Klingenstierna*, *Siemens*, *Beck* és *Bourry*-féle hamvasztókemencék.

Kontinensünkön az első modern krematóri-*umot* 1878-ban *Milanóban* építették, ugyanezen év december havában *Gothában* a másodikat adták át rendeltetésének. Eddigél kilenc európai állam: Angol-, Francia-, Német-, Olasz- és Svédország, továbbá Norvégia, Németalföld, Dánia és Svájc kormánya adott engedélyt a halotthamvasztásra. A többi államokban a halotthamvasztásra részint tilalom áll fenn, részint pedig még nem is kérelmezték. Hazánkban újabb időben a társadalom és a tudományos világ több előkelőségének vezetése mellett «Országos Halotthamvasztó Egyesület» alakult, mely alakuló közgyűlését most március havában tartotta meg.

Európában a krematóriumok száma 60—70-re tehető. Olaszországon kívül Németországban épülnek legsűrűbben a krematóriumok, a hol 1898 óta minden évben egy-egy új hamvasztó-

kemencét állítottak fel. Most már összesen tíz van s 1891-től 1905 végeig 9171 holttestet hamvasztottak el. A németországi krematóriumok építési költségei 12,000—25,000 márká közöt ingadoznak.

Képeink az 1903. évben felavatott mainzi krematóriumot mutatják be külsejében és egyes részleteiben. Ez a méltóságos, hatalmas vörösréz kupolával fedett templomszerű épület magaslapon fekszik, mely az egész temetőt uralkodik és szabad kilátást enged a *Taunus-hegységre.* Széles, fehér márványból faragott lépcsőzet vezet fel a négy oszlopon pihendő portikuson át az előcsarnokba. A kupolás főhajót három oldalról melléképületek veszik körül s üvegfestéssel díszített ablakokon át hatol a világság a belső helyiségekbe.

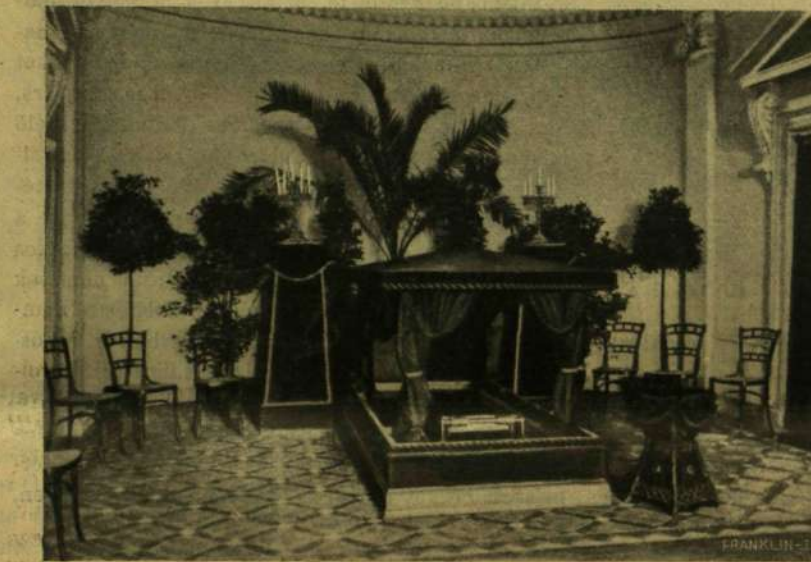
A krematórium közvetlen közelében virágokkal és dísznövényekkel gazdagon beültetett helyen terül el az «urnák ligetje», melynek zöld pázsitjain és sötét ciprus csoportjainak árnyában kisebb kőtalapzatokra erősítve állnak a felirattal ellátott hamvedrek.

A ki ilyen helyen még nem járt, gondozott parkban képzeli magát, a hol semmi sem emlékezteti arra, hogy tulajdonképpen temetőben van. A milyen megnyugtató a krematórium külső berendezése, olyan nagy tapintattal és körültekintéssel kiesztelt összes berendezése is, főleg pedig az elhamvasztás alkalmával követendő szertartás egész lefolyása. Gondosan ke-

szült négyszögletes hamvattartó kasztetákát (*Arculae*) is használnak, melyeknek jőljáró néhez fedelét (cupae) plasztikus alakok, koszorusz cimerek (*Stemmata*) vagy egyéb a feltámadást szimbolizáló jelvények díszítik. Az urnákat rendszerint az «urnák ligetjébe» helyezik el, a

A KREMATÓRIUM KÜLSEJE.

A RAVATAL A SÜLYESZTŐ SZERKEZETTEL.

A KREMATÓRIUM BELSEJE.

A MAINZI KREMATÓRIUM

rültek mindent, a mi a gyászolók lelkületét bán-*taná* és való igaz tény, hogy a halott nyugalomra tétele korántsem oly megrendítő, mint a földben temetkezéssel, hol épen a legnehezebb pillanában a göröngyhullás félelmetes kopogása rémesen hat a fájdalomtól úgyis meggyö-*tört lélekre.*

Midőn a kopsorsó a kupolás épületen átviz-*szik* az ravatalra helyezik, az orgona játszik, halkán, mintha a messze távolból vonós zenekar bős hangja szűrődne át a hatalmas épület kőfalain. A zene elnémul, a beállott csendet a lelkész rövid beszúttóla és imája szakítja meg. Ezután ismét megszólal az orgona s a sül-*lyesztő szerkezeté zajlanul megindul.* A kopsorsó szeméink elől eltűnik, csak a koszorusk maradnak fenn a már ismét bezáródott ravatal felett.

A föld alatti helyiségekben iskolázott személy-*zet* várja a kopsorsót. Az izzó levegő gyorsan végzi munkáját. Egy-két óra múlva urna fogadja magába az elköltözött hamvait. Az urnát hiva-*talosan zárják le.*

Az egy tetem elhamvasztására szükséges 850—1000 Celsius fok hő elérésére 9—10 mázsa koks szűkessége.

A hamu súlya az emberi test korához, de különösen csontrendszerének kifejltségéhez képest 3—5 kgr közt ingadozik. Ezen súlynak megfelelően az urnákban elhelyezett cinkpléh doboz őrirtartalma is 3—5 liter.

Az urnák különböző alakúak, rendszerint római vagy görög stílusban, domborművekkel ékesítve — szeptentínból vagy bronzból készülnek. Az urnák helyett ó-kori minták után ké-

hol 10 éven át őrzik. Drágább a kupola helyi-*sége* alatt felállított rekeszrendszernek bérlete, míg a teljesen elkülönített oltárszerű *örökös sarok-helyek* (Tituli) 4 urna részére több száz márkába kerülnek.

A tetem elhamvasztása Mainzban az egyesü-*let* tagjainak részére 70, nem tagok részére 100 márká, ezenkívül a mellékelt költségek 150—200 márká közt ingadoznak. Ezek az árak az első osztályú hamvasztásra vonatkoznak, a legol-*csóbb* (3-ad osztályú) ily temetés ára 65—70 márká, mindent bele számítva.

A krematóriumokat különböző országokban különféle módon nevezik el. Franciaországban *Cimetière-nek*, az új görög *Koimeterion* szó-*ból* származtatva, Itáliában *cineraria-nek*, ismeretese-*ket* itt azonban az *ustrina, bustum* és *kolumbarium* elnevezések is.

Dr. Raam Oszkár.

ÁLLATKERTEK.

Az a hír, — és sajnos nem alaptalan, — hogy a mi szépséges budapesti állatkertünk legutóbbi időkben válságos napokat él. Nem mintha horribilis anyagi áldozatokkal beszer-*zett* és feltökényen őrzött állatok egészségügyi viszonyai rendültek volna meg oly rohamo-*san*, mert hiszen ebben a tekintetben, — ha az öreg *Jónás* a tanum, — ez időszerint még nem lehet ok a panaszra, hanem a mi nem ke-*vésebb* gondolkodóba ejtő jelenség: ennek a nagy intézménynek a finanziariais oldala van erősebben megtámadva. Sok az adósság, szem-

beszők az elmaradottság s ha valaha, úgy most lenne legnagyobb szükség a továbbfejles-*tésre*, az alapos reformokra, hogy állatkertünk-*ek* az ugynevezett európai nivót csak bármennyire is meg tudjuk közelíteni s ha azt elértük: fenn is tartani. Tagadhatatlan, az új igazgató-*nak*, — ki pedig most nagy ambícióval tervezgeti az údvös reformokat, — nagyon nehéz helyzete van, épen az anyagi viszonyok kedvezőtlen volta miatt.

Nem gáncoskodásképen, de mint elismert szakemberek által hangoztatott jelenséget em-*lítem* meg, hogy a mi állatkertünkbe a szó-szo-*ros* értelmében «beraktározott» költséges álla-*taink* jelenlegi helyzete nem kis mértékben kez-*vetőlen*. Miért, miért nem: épen arra a ténye-*zőre* fordítottunk eddigél a legkevésbé figyel-*met*, melyet a külföld nagy zoológiai társaságai mindenekelőtt álló követelménynek ismernek el: az állatok *kettezeire.* Hol vannak még a mi állatkertünk elavult, odú-szerű kalitkái a külföldi, — például a berlini, new-yorki, vagy akár a svéd Skansen hatalmas állatkertek modern, hygienikus kettezeitől? Hogy mást ne említsék, a New-York Zoological Society épen a multkoriban szerelte fel nagy állatkert-*jét* új kettezekkel, melyek közt ott van a roppant aranyú repülő-kettece a madárvilág részére, 152 láb hosszú, 72 láb széles és 55 láb magas s mely a mi pénzünk szerint potom 40,800 korona-*ba* került; vagy az imponáns oroszlan-ház, a

minő ugyan másutt sehol nincs a világon s a mely kerékzámban 720,000 koronájában van az említett Zoological Society-nek.

Arról szó sincs, hogy mi ilyen állatkertekkel állandóan lépést tarthassunk. Ahoz nekünk sem terünk, sem főként pénzünk nincsen. De hogy gyökeres reformok után kell látnunk, az tagad-*hatatlan.*

Az említett new-yorki állatkert, — miként azt legutóbb Harold J. Shephstone feljegyzi, — 261 hold (acre) területet foglal magában, tehát közel nyolcezszor oly nagy, mint a londoni híres Regent's Park Zoo és épen négyezer akkora, mint a berlini Zoologischer Garten. Több, mint 500 állatfaj van itt képviselve 2200 állattal. Mint Shephstone említi, az oroszlanok királyja ebben a roppant állatkertben a «Hannibal»: egy kitűnő him-oroszlan, pompás sörényű. Ez a jól ismert Carnegie milliions kis leányának az ajándéka. Mikor Carnegie kérdezte a kis lányát, hogy születésnapja alkalmából mivel áldoztató az állatkertet megajándékozni, az így válaszolt: «A világon a legdúsabb sörényű oroszlan, papa!» — Jellemző a Carnegie megjegyzése erre a válaszra. «Természetesen, mondá — ő a legköltségesebb állatot választja, de kívánsága nagyon jól is teljesülni is fog.»

Nagyon eredeti, — lehet mondani, — telje-*sen* nemzeti jellemű a svéd Skansen-állatkert. Ez az élő múzeum a már elhalt Dr. A. *Hazelius* alkotása. Az angol Miss Mary M. Sherpe igen érdekes ismertetést közölt róla nem régiben. Ez az állatkert nem egyéb, mint egy őriasi park, mely a svéd nemzeti életet mutatja be, az or-*szág* geografiái és zoológiai viszonyaival egye-

temben. Megtalálhatjuk ott a paraszt házat és a hozzátartozó szérűskertet, nem holmi tökéletes utánzatokban, hanem a maga természetes mivoltában, hol emberek éltek és szerettek, születtek és meghaltak, — minden legkisebb butorzáttal és háztartási felszereléssel. Ott van a falusi kápolna, a harangláb és a temető-kert, a pásztorkunyhó, az erdőőr kalyibája, az ország érczermékeinek jellemző példányai és — last, but not least, — képviselve vannak ott a svédok összes élő állatai és madarai, még pedig, a mennyire csak lehetséges, a maguk eredeti, természetes életmódjában és környezetében.

Szóval: a svédeknek ez a híres állatkertje tulajdonképpen nem egyéb, mint maga Svédország — kicsinyített kiadásban. Hazelius, a megteremtője, mint olvasom, büszke is volt rá nagyon — és igazán méltán. Összes vagyonát bele fektette, no de úgy mondják, nagy hasznát is vette, mert dús kamatokat hozott neki ez a befektetés; teljesen bevált a találmánya, melynek főfontossága és érdekessége épen abban rejlik, hogy az állatok teljesen otthon találják magukat benne. Nem hiányzik ez állat-parkból a vad állatok legelője, sőt még a sasok fészke sem. A zergék, dámvadok hatalmas sziklákon ugrándozhatnak kényők-kedvők szerint, míg az iramszarvasok nagy, mesterséges tavakban fürödnek.

A mi állatkertünk évekkal ezelőtt még csaknem az első közé tartozott a Kontinensen. Büszké is voltunk reá akkor nagyon. De aztán valahogyan megállt a fejlődése. A többi kulturálatlanok hasonló intézményeinek rohamos gyarapodásával sehogy sem tudott lépést tartani. Szép lassacskán elmaradt, majd hogy el nem aludt. Ideje, hogy felébredjen szendregéséből.

Zsoldos Benő.

RENZ ERNŐNÉ.

Mikor nyolcz év előtt az öreg Renz Ernő, akkoriban a világ legelső cirksuzdirektora nyugalomba vonult, óriási vagyonát letétbe helyezte és kamatját mint éjjáradekót biztosította gyermekeinek és unokáinak. Az öreg ur legkedvesebb unokája legifjabb Renz Ernőné, maga is Renz leány. Férje és ő unokatestvérek. A szép, fiatal úde asszonyka férjével együtt nem tudta megtagadni vérét, hű maradt a cirksuz porondjához. Renzné ma a világ egyik legelső

RENZ ERNŐNÉ.

műlovarnője, páratlan graciozitással, művészettel lovagol. Londonban, Párisban, Berlinben és New-Yorkban rajongtak érte bálunói. Férjével együtt most a budapesti Bekehow cirksuzban lép fel estéknél.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Naplegenda. Kisbán Miklós neve az irodalomban, ha nem csalódunk, lapunkban jelent meg először. Mintegy két év előtt közöltük néhány elbeszélést, melyekben egy s más dilettáns vonás mellett nem közönséges, izmos írói tehetség mutatkozott be. Most pedig olyan munkával áll a közönség elé,

a melylyel egy esapásra mint kész író tűnik föl, még pedig mint a legjavából való író. A *Naplegenda* rövid drámai költemény, a felfogás oly intelligenciájával s az előadás oly művészetével írva, a milyenre nagyon kevés a példa mai irodalmunkban. Az emberi nem fejlődését állítja szemünk elé egy hatalmas erejű képben. Az őskorba, a kőkorszak és a rézkorszak találkozó pontjához viszi az olvasót, hogy megmutassa neki, mikép nyomja el az evolúció magasabb fejlődési foka az alsóbbat, az ifjú crejű új kultúra a régít. A rézfelegyekkel küzdő fiatal Nup az első összetalálkozáskor legyőzi és megöli a kőkorszak emberét, a hatalmas, legyőzhetetlen Ijjast, a rengeteg félelmetes urát. Nő hozza őket egymással szembe: Ijjasnak szép fiatal felesége, Virágszál, a ki nyugtalan sejtelmektől hajtvva, erdei kőborlása közben találkozik Nuppal s vad, sóvárgó szenvedélyt kelt benne. Nup nyomon kíséri a nőt s eljut Ijjas barlangjához. Hiába akarják elriasztani Őnő, az Ijjas megúnt, elvénült felesége és rabszolgái, tévútra se tudják vezetni, megtalálja Virágszált s félelem nélkül száll szembe a vadászatról hazatérő Ijjassal, hogy megvívjon vele a nőért. A hogy ez a harc elő van készítve, a hogy lépésről-lépésre a kikerülhetetlen összeütközéshez vezet az író a cselekvényt, abban nemcsak írói, hanem szokatlan mértékű drámaírói erő is nyilvánul. Az Ijjas barlangja előtti élet, a női vonzóerejét vesztett Őnő fásult megnyugvása, ura iránti kutyahűsége, a helyét elfoglalt ifjabb, szebb vetélytárs elleni fojtott, ki-kilobbanó gyűlölete, aztán az a homályos balsejtelem, mely az erdőben talál megmagyarázhatatlan nyomokból támadva először a rabszolgákat kapja meg, tőlük átragad Őnőre, erről meg Ijjasra, Virágszál kielégítetlen, sejtelmes ábrándokban élő lelkére pedig megfoghatatlan varázserővel, az eljövendő s személye körül lejátszódó nagy események sejtelmével hat: mindezek úgy, a hogy a drámai költeményben élénk tárnak, bámulatos művészettel készített elő a végkatasztrófát nemcsak a külső, hanem a belső események dolgában, nemcsak cselekvényben, hanem hangulatban is. Az őskori állapotok és emberek rajza pedig stílizált voltában is az írói intuíciónak ritka élességét és biztosságát árulja el. A természettel közvetlen közönségben élő emberek mozognak a színen, a kik a természeti erőket a maguk őseredeti nyersségében,

A RÉGI PUSKAPOR-MALOM Ó-BUDÁN. — Müller János fényképe.

mint barátságos vagy ellenséges hatalmakat, mint életük irányításába közvetlenül ható tényezőket tisztelik vagy rettegnek tőlük. Mindegyikük külön életet él, külön eleven egyéniség, a maga primitív, szinte természetrajzi érzéseivel, indulataival — és e mellett mindegyikük az emberi nem egy-egy ós típusának képviselője. A darab megalkotásában monumentális vonások vannak: erősen egyszerűsített nagy vonalak, melyek meglepő elevénységgel domborítják ki az alakokat, egymáshoz és a cselekvényhez való viszonyukat s óriási távlatokat sejtetnek; finom művészettel kidolgozott részletek, melyek oly szorosan és szervesen simulnak össze egy nagyszabású egészszé, a hogy alig marad köztük valami kis hézag. A nyelv is, melyen a vadon emberei beszélnek, roppantul illik a tárgyhoz: stilizálva van, néha erősen világító színezeteket vet a szem elé, néha egyszerű szavaival a szenvedély megdöbbentő magaslataira emelkedik. A forma próza, de oly erős ritmikája van, hogy néha szinte versnek érezzük. Kisbán Miklós ezzel a munkájával azok közé az íróink közé jutott, a kiktől a legtöbbit kell várunk. Nagy kár volna, ha drámai költeménye afféle papiros-dráma maradna; meg vagyunk róla győződve, hogy a színpadon is megtenné a maga jelentékeny hatását.

Népmívelés. *Bárczy* István és *Weszeley* Ödön kitünő tanügyi folyóiratából most jelent meg a második kettős szám (3. és 4. szám). Jókora vaskos kötet, egész sereg oly közlemény van benne, a mely részint már fölvetett s a megvalósulás útján levő eszmének tisztázásához és propagálásához járul hozzá, részint új eszméket vet fel, részint pedig külföldi eszme-áramlatokat és mozgalmakat ismerteti. A szerkesztők körül oly erős írói gárda csoportosul, a mely már nevével is jelzi a folyóirat magas színvonalát. Köztük látjuk *Alexander* Bernát, *Lyka* Károly, *Benedek* Elek, *Nagy* Sándor, *dr. Szabó* Sándor, *dr. Hujós* Lajos, *Mihály* József, *Agota* János stb. neveit. A mint látjuk, nagy részben nem paedagógiai szakemberek a szó iskolai értelmében, hanem írók, a kik figyelő szemmel és gondolkodó értelemmel figyelik állapotainkat s iskolás elfoglaltság nélkül adják elő megjegyzéseiket és eszméiket. Javárészt ezek közleményei révén kapja a folyóirat nálunk teljesen újszerű, az iskolát

és az életet szoros kapcsolatba hozó jellegét; e tekintetben irányba bátor kezdeményezés számba megy. Az iskola a modern élet egyik legfontosabb szerve, melylyel a legszorosabb vonatkozásban van minden művelt ember s a melylyel szemben állást kell foglalnia mindenkinek, a ki komoly dolgokról gondolkodni szokott. Ezért ügyeiben meg kell hallgatni a gondolkodó laikusok véleményét s ennek a véleménynek annál több a súlya, mennél tartalmasabb egyéniségből ered. A folyóirat szakszerűbb jellegű közleményei is csaknem mind olyanok, a melyek a laikus közönséget is érdekelhetik s arról tanuskodnak, hogy a magyar iskola körül élénk, tartalmas élet kezd kifejlődni, a melynek nem lehet eléggé örülni. Ha a *Népmívelés* továbbra is ennek az életnek a közege és egyuttal fejlesztője marad, bizonyára nevezetes szerepre jut a magyar kultúra fejlődésében.

Ecce ego. *Kulcsár* Ferencz neve nem teljesen ismeretlen e lap olvasói előtt, időnkint közöltük egy pár csinos versét. Kétségkívül van benne költői tehetség, erről tanuskodik most megjelent vers-kötete is. Erős érzelmi életet él és érzéseinek van egyéni színe, rímei és strofái mögött emberi lélek hullámzását érezzük. Nem termékeny költő, nem egészen száz lapra terjedő kötet mintegy tizenöt évi munkásság eredménye. Kezdődik ifjúi tépelődésekkel, a mikor még csak sejtve boronganak a lélekben a később megérett érzések körvonalai, a mikor még csak sejtji a fejlődésnek azt az útját, melybe lelke vezetni fogja s ez a bizonytalan, ingadozó lelkiállapot fájdalmas, pesszimizmusra hajló panaszokban tör ki. Aztán egy félénk, remélni is alig merő szerelem bontakozik lelkében, mind erősebbre válna. A szerelmi vágyból családi boldogság lesz, ujjongó hangokat csal ajkaira, de boldogságát is csak felve meri élvezni, valami balsejtelemből szőtt fátyol borul rá. E balsejtelem megvalósul, a boldogság semmivé lesz s kínos, tompa fájdalom lesz urrá a költő szívén. Ez körülbelül az a lelki fejlődés, melyet *Kulcsár* Ferencz versei megismertetnek velünk. Érdekes anyag a művészi kialakításra s csak a költő erején múlt, hogy nem tudott belőle annyit csinálni, a mennyit lehetne. Olvasás közben mindig úgy érezzük, hogy a versek írójának lelkében több volt, mint a mennyit ki bírt fejezni, alkotó ereje gyöngébb, semhogy napvilágra tudta volna hozni érzése kincseit. Sokszor észrevehető nehézségeket okoz neki gondolatai kifejezése; nyelve kemény, kevéssé hajlékony, nincs sem érze, sem színe annyi, a mennyire igazán kiváló költőnek szüksége van. Ezért van az, hogy olvasás közben

inkább a költő érdekel, mint versei; látjuk, hogy olyan tehetséggel van dolgunk, a mely nem teljes: hiányzik belőle egy-két oly vonás, a melyek az igazi költői siker elengedhetetlen feltételei. A kötet elé *Zempléni* Árpád irt hangulatos verses előhangot.

Új könyvek:

Kisbán Miklós: Naplegenda. Budapest, Singer és Wolfner. Ára 2 korona.

Népmívelés. Havi folyóirat; szerkesztik *Bárczy* István és *Weszeley* Ödön. Kiadja a Franklin-Társulat, I. évfolyam 3—4. szám. Előfizetési ára egész évre 20 korona, egyes szám ára 2 korona, kettős szám ára 4 korona.

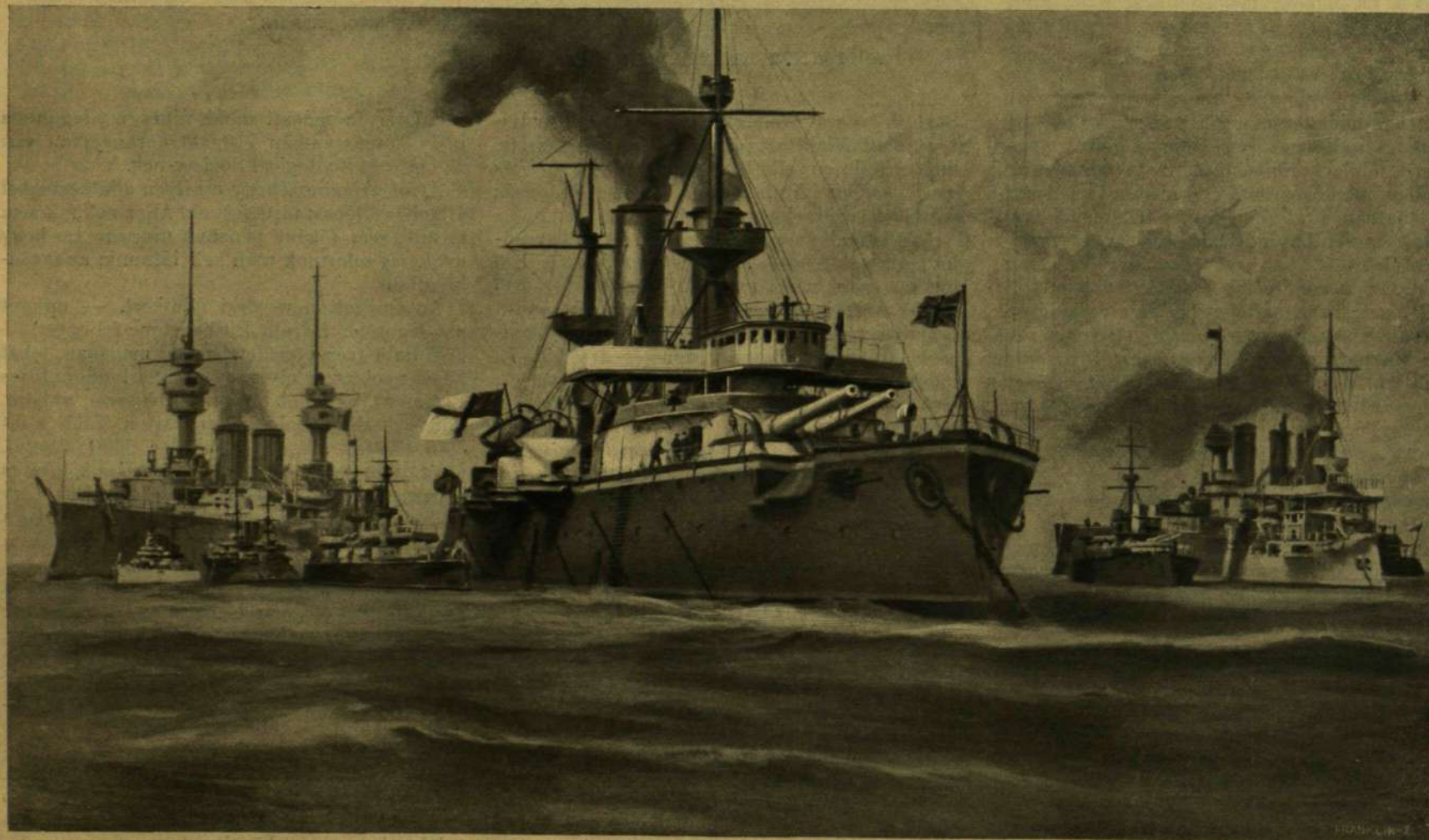
Kulcsár Ferencz: *Ecce ego.* Költemények (1889—1905). Budapest, Róna Antal kiadása. Ára 2 korona.

EGYVELEG.

* **San-Franciscói képeink nagy részét** *Jansen* Antal úr bocsátotta közlés végett rendelkezésünkre. *Jansen* úr, kinek világhírűlő utjáról készített fényképeiből már volt alkalmunk egy érdekes sorozatot közölni, nagy utján fölvetett fényképeinek és kinematografiai felvételeinek bemutatásával most az ország nagyobb vidéki városaiiban tart előadásokat; legutóbb Nagykőrösön volt, most pedig Temesvárot kezd meg érdekes előadásait.

Ha a „Narcisse-csörme és szappannal egyszer kísérletet, tett soha többé mást nem fog használni. Egy tégely csörme 2 kor. Egy drb szappan. K. I. Hattyu gyögytár Budapest, Aréna-út 126.8.

Az „Anker” élet- és járadékbiztosító társaság Bécsben április 11-én tartotta 47. rendes közgyűlést Prokesch Osten Antal gróf elnöklésével. A számadási jelentésből kitűnik, hogy 1905-ben 7280 szerződést 43,636,027 korona tőkére és 123,470 K járadékra létesítettek. Az év végén érvényben volt 87,432 korona biztosítási szerződés 523,154,644 korona tőkére és 642,284 korona járadékra. A haláleseti, vegyes- és meghatározott lejáratú kötéti biztosítások állománya az 1904. év december 31-iki állományhoz viszonyítva — 3369 szerződéssel 21,326,610 korona összegben — szaporodott. 1905-ben halálesetekért, visszavásárlásokért, életetési és járadékbiztosításokért 5,338,565 koronát, a nyereségnyereséles kötéti haláleseti biztosítások osztalékajzáiból és a minimális eredménnyel garantizozó! tulélesi csoportok alapjaiból és az üzleti

Franciaország, Ausztria-Magyarország, Oroszország, Japán.

Anglia.

Olaszország, Németország, Egyesült Államok.

ÖSSZEHASONLÍTÓ KÉP A NAGYHATALMAK HAJÓHADAIRÓL.

CSUNYA NŐK

nineszenek többé mert a

NÁRCISZ-CRÉME
és szappan rögön távolít el

SZEPLŐT
vimmerlőt, mitesert, májfoltot és bármilyen

SZÉPSÉGHIBÁT

Egy tégely arc-crém ára 2 korona.
Egy darab szappan: ára 1 korona.

Hattyu-gyógyszertár Budapest, VI. Aréna-ut 126/8.

GERMANDRÉE
PORNYÁS ALLAPOTBAN és TABLETTÁKBAN

Francia szabadalom. A szépség titka, ideális állapot felállítását, tisztos, egészséges és diszkrét. A Germandrée az arcbőrnek egészséges és üde színt ad.

1900 évi Párisi Világkiállítás: ARANYÉREM
MIGNOT-BOUCHER, 19, Rue Vivienne, PARIS.

„FAKIR“

soványít, kar csúvá tesz, szívó, hasról és csípőkről a hajat eltünteti, mialatt a természet előbb alakját visszanyeri. Apasztó-sók szerencsés összetétele lévén, gyors hatású és ártalmatlan. Számos hálnyalitkozatl! Aras 8 korona. Használat után Utasítással 11412

KISS M. gyógyszerárban, TISZA-DOB és minden gyógyszerárban.

Vértess-féle Sósorszesz
Minden házban szükséges

A LEGJOBB FÉL PERC ALATT HAT

FEJFÁJÁS ELLEN ANTIDOL

KAPHATÓ MINDEN GYÓGYSZERTÁRBAN!

MATTOMI 11003

ERZSÉBET-SÓSFÜRDŐJE
BUDAPESTEN (BUDÁN).

női bajokban,
továbbá alhasi és általános vérkeringésben, verőszéri pangások esetén máj- és lépbetegségekben, aranyérem sít

Idény április 15-től szept. végéig.

65 fűrdőszoba; számos külön berendezett kényelmes vendégszoba. Vendéglő mérsékelt árú étel és italokkal.
Rendelő orvos: Dr. Polgár Emil.
Vilamos vasúti állomás. Vilamos vasúti állomás.

Rozsnyay vasas china bora.

Igen hatásos vérzékenység, sápkor, neurasthenia eseteiben. Egy 1/4 literes üveg ára 3.50 kor. Egy 4 üveget tartalmazó postaláda 14 kor. 12 fillér franco küldve.

A Rozsnyay-féle vasas china bor
egyike a legelterjedtebb és leg-hatásosabb gyógyboroknak. A külföldi készítményeket felülmúlja. Vércsegenyeknek különösen ajánlható 11266

Főraktár Budapesten:
Török József gyógyszerár.
Továbbá a készítőnél:
Rozsnyay Mátyás gyógyszerárában Aradon, Szabadság-tér.

Rézbutor, kerti vasbutor és vas-szobabutor

gyártmányaink, modern, stilszerű kivitelben városi üzletünkben kiállítva megtekinthetők.

Eladás jutányos árak mellett
Arjegyzéket ingyen és bérmentve küld:

Pápai és Náthán
gyermekkosci, vas-és rézbutorgyár
BUDAPEST,
VI. Andrassy-út 2.
(Fonciér-palota.)

WACHTL ES TÁRSA
BUDAPEST
IV., Eskü-út 6. sz.
(Clotild-palota).

Ajánlja ósán felszerelt raktári fényképezési készülékek. és hozzávaló cikkekben.

Az általánosan elismert kitűnő Wellington papírok és lemezek egyedelekárúitól.

Arjegyzék díjmentesen.

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL

erősítőszor gyengékedők, vérszegények és lábadozók számára. Étvágygerjesztő, idegerősítő és vérjavító szer. 11500

Küldő iz. Több mint 4000 orvosi vélemény.

J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.
Vásárolható a gyógyszerárakban (filléres üvegekben) K 2.80, egész literes üvegekben K 4.80.

1900. Párisi világkiállítás Grand Prix.
KWIZDA FERENCZ JÁNOS
es. és kir. osztrák-magyar, román kir. és bolgár fejedelmi szőlő, körgyógyszerész Bécs melletti Kornenburgban.

KWIZDA-féle Restitutions-fluid
osász. és kir. szabadalmazott mosóvíz lovak számára. Egy üveg ára 2 kor. 80 fill. 40 év óta az udvari istállóknak, a katonaság és magánosok nagyobb istállókban használatban van nagyobb elő- és uterősítőtől, inak me-revségénél sőt, az idomításnál kiváló munkára képesíti a lovakat.

Kwizda-féle Restitutions-fluid
csak a mellékelt védjeggyel valódi. Képes arjegyzéket ingyen és bérmentve. Főraktár: Török József gyógyszerár, Budapest, Király-n. 12., Andrassy-ut 26.

GERŐ ADOLF
arthat. négy szék, fényképezési szőlő

Budapest, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 4. sz.

ajánlja készítményeit

fájós lábakra.

TELEFON 15 05. TELEFON 15 05.

Ha őszül a haja
ne használjon mást, mint a

„STELLA“-HAJVIZET,
mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K.

ZOLTÁN BELA gyógyszerárában,
Budapest, V. 49, Szabadságtér, Sétány-utca sarkán. 11186

5 koronáért küldök 4 és fél kiló (kb. 50 drb) kevésbé megőrült finom csokolé pipperonyapáncs rízsa, lilom, orzma, boya rezeda, jázmin és gyöngyvirágból szépen összeválogatva. A pénz előzetes megkaldése esetén v. utóvetel küldi **Antonberg József** Budapest, VIII., Bezeredy-utca 3.

Férfiöltöny
dívatos szabással, gyapjuszövetből készült mérték után finom kivitelben 25 kor.-ért

LICHTMANN SÁNDOR
szabómester, 11090
Budapest, Rottenbiller.u. 4B
I. emelet.
Vidékre minták bérmentve.

KÖVÉRSÉG KORAI VÉNSÉG.
Istenem, — így sábját essz meg essz ember, — mit sádnék, ha elhagyodásomtól és emésztési zavartól megszabadulhatnék. Lám, nem is kell annyit áldozni. Tegyen minden hölgy és férfi csak egy kísérletet **Mandor** soványító és vértisztító porral, biztos az eredmény; azt be-találhatja orvosi és vegyszerész bizonyítványokkal kimutatva. — Ne mossa senki el, arról meggyőződni; hossza meg a Mandor port, ha be nem válik, a pénzt duplán visszadom. Csakly 2 kor. 80 fill. Mandor doboza, orvosi utasítás és bizonyítványok mellékelve. Utóvetelét a pénz be küldése mellett; portomonesen díjmentesen küldi **Mme Mandl Ida**, Budapest, Károly-körút 2/V. sz. Török József gyógyszerár, Budapest, Király-utca 12. sz. 11225

Csak „SICULIA“ névvel ellátott üvegek valódiak.

A Málnási **„SICULIA“** forrás-víz
a sós savanyúvizek királya.

Sziklarétegeken átfúrt artézi-forrás. A gomorégést rögön megszünteti. Páratlan étvágygerjesztő. Azonnal ható különlegessége a gége, tüdő, torok, gyomor, vesse, hólyag hurutos háttalmái ellen. Korányi, Kéthy, Tauszk, Riegler tanár urak szakvéleményei a MÁLNÁSI **Siculia** forrást a kontinens legdusabb természetes alkalikus sós savanyúvizeinek minősítik. — Magyarországi főraktár: **Brázay Kálmán** BUDAPEST, József-körút 37. Kapható minden gyógyszerárban, drogu- és fűszerkereskedésben. TELEFON 59-48.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest Egyetem-utca 4. szám.

URÁNIA MŰKERESKEDÉS R. T.
Budapest, IV., Kigyó-tér 1.
(Ó Felsége a király bérpalotájában.)
Folyton váltakozó

állandó kiállítás

hazai képzőművészeti tárgyakkól: olajfestmények, aquarellek, pastellek, rajzok, szobrok és iparművészeti tárgyak. — Egyes tárgyak részletfizetésre is vásárolhatók.

Legujabban érkezett művek:

Skutecky Dime	Glatz Oszkár	Lietzenmayer Sándor +
Fesztay Árpád	Halmi Arthur	Kézdí Kovács László
Loiz Károly	László Fülöp	Vágó Pál
Knopp Imre	Vasary János	Fényes Adolf
Mihálik Dániel	Csik István	Deák Elmer Lajos
Nagy Zsigmond	Bihari Sándor +	Márk Lajos
Szrobenz Frigyes	Katona Nándor	Herrler Császár
Dudics Andor	Jendrassik Jenő	br. Mednyánszky László
Pályas Celestin	Gergely Imre	Zombory Lajos
	Paczka Ferencz	

VASÁRNAPI UJSÁG

18. SZ. 1906. (53. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, MÁJUS 6.

VERES PÁLNÉ EMLÉKSZOBRA.

VERES PÁLNÉ Beniczky Hermin emlékszóbrát ma veszi át a székesfőváros közönsége. A minő tartalmas, komoly és csillogástól ment volt egész élete, olyan egyszerűen, csendesen óhajtották tisztelői is megörökíteni szeretett emlékezetét.

elnök, gróf Teleki Sándorné alelnök lesz. Innen kezdve életének javarészt, egész tudását és erejét az észszerű hazafias nőképzés ügyének szenteli.

Lelki erejének utolsó bizonytsága, hogy súlyos és fájdalmas betegségében, ágyban fekvé rendzte sajtó alá tapasztalati lélektanát. A javításokat testben teljesen megtörve, reszkető kézzel,

de szellemi képességének teljes erejével végezte. E közben az 1895-ik év szeptember 28-ikán rabolta el gondviselészertű egyéniségét a vanyarcezi sirtolt sötétje.

Az 1903-ik évben, május hó első napjaiban, egyik régi jó barátjának, egy nemes szívű típusos magyar úrnőnek megnyílt hosszú éveken át elzárt ajtaja. Idősb Lovassy Ferenczné

Ő volt az a magyar előkelő nő, a ki kötelességérzetének isteni sugallatát megértve, azt bátran követi. A kit kiváló észbeli tehetsége és akarata a tespedő és szintelen úri életből kiragad s a haza igazi női apostolává avat. Érti és tudja, hogy a cselekvés órája itt van. Látja, hogy a hazának nemeszészű, tanult és igazi magyar nőkre is igen nagy szüksége van; mert a férfi kiható és inkább gyakorlati irányú munkássága, legyen az bármilyen nagy horderejű, csak félig biztosítja a haza jövőjét.

Erős társakat szerez és gyors elhatározással cselekszik. A társadalomtól és a törvényhozástól a növevelés olyan átalakítását kéri, úgyszólván követeli, a mely az igaz hazafias érzést, az alapos tanultságot és az erkölcsi erősséget minden körben fokozza és átalakítja.

Erkölcös, hazát szerető, tanult és házias nővel akarja a magyar családokat boldogítani és a haza jövőjét erősíteni.

Ezért küzdött és dolgozott 1865-től 1895-ig, majdnem teljes 30 esztendőn át.

Alkotásának gyújtópontja az országos nőképző egyesület, a melynek haláláig elnöke is volt. Innen terjed és árad szerte éltető melegével az a sok sugár, a mely a magyar nemzeti növevelésnek mindig csak hasznára volt és van ma is.

Veres Pálné Beniczky Hermin Nógrád vármegyében, Lázai községben, az 1815-ik év december 13-ikán született. Édesapja Beniczky Pál, ősi magyar család ivadéka. Édesanyja Sturmann Karolina, kinek nemzetsége Svédországból szakadt ide. Veres Pállal 1839-ben kötötte meg azt a házassági szent frigyét, a melynek igazi boldogságát a férj 1886-ik évi elhalálózása szakította meg. Az ötvenes éveikig úgyszólván csak családjának, férjének és egyetlen leányának, Szilárdának (Rudnay Józsefné) élt. Készült azonban a nagy munkára is.

Az 1865-ik évben, a nők érdekében első fel-szólalása jelenik meg. 1868-ban az Országos Nőképző Egyesület megalakul s Veres Pálné

VERES PÁLNÉ SZOBRA. — Kis György szoborműve.